

Redactor șef **MARIN SORESCU**

MUNTELE BYBLOS ?

E pe cale să se stingă încă o tradiție: vechiul obicei al trecerii în revistă a literaturii de peste an. Cine și-ar propune să evalueze anul literar 1993 ar rămâne, la scurt timp după imboldul inițial, descumpănit. N-ar ști de unde să înceapă și nici cum să termine, asupra celor douăsprezece luni care formează un an de literatură planând o mulțime de aninonii ce polarizează în jurul stării de haos și a senzației de glaciațiune. Trăsătura lor de unire poartă de bună seamă conotația socială a noțiunii care ne dă atâta bătaie de cap, *tranzitia*.

A continuat să funcționeze în 1993 marea producție de carte. Din cornul abundenței editoriale au ieșit pe piață câteva mii de titluri noi. Cine le-ar putea cunoaște pe toate, mai ales că nici velleitarii nu-și mai trimit, cum se întâmpla odinioară, cărțile la redacții. Ce pot spune premiile literare, decernate după criterii extrem de variate dacă nu bizare (de la cele regionale la cele politice), unui spirit atent la relieful valoric dintr-o literatură? Câți bani i-ar fi necesari criticului să cumpere aceste „obiecte” de primă necesitate pentru existența lui, vândute la preț de fondul plastic deși nu sunt obiecte de lux? Ofensiva literaturii străine nu s-a oprit, mai ales în ce privește cartea de prost gust. Numele autorului sau valoarea unei cărți bune trebuie să facă față concurenței după criteriile comerciale (literatura reprezintă marea „victorie” a privatizării la români). Coperți purtând viziunea estetică a reclamei pe produs sunt încărcate cu opulența literei aurite sau prezintă în față virtualului cititor imagini elocvente, descurajante în fond, pentru conținutul lor „dezbrăcat” de literatură. Cărțile autorului român arată, în vecinătatea produsului comercial care se vinde ca pâinea caldă sub titlul de... carte, precum rudele sărace și e curios cât de departe poate merge asemănarea dintre „genul” cărților de succes de azi și „tipul” oamenilor de succes din zilele noastre. În acest veritabil munte de cărți al ofertei editoriale cititorul e derutat și abdică de la principiile artei și ale valorii pentru că nu se știe cine, într-o astfel de situație, și-ar lua obligația unei magistraturi literare.

Literatura autohtonă pare a se retrage într-o melancolică și visătoare cochilie de melc. Revistele literare s-au împuținat simțitor. Scriitorii români - ne referim la cei importanți - scriu tot mai puțin, iar de publicat nu publică aproape deloc. Literatura originală e floarea rară a anului trecut. Cei mai importanți critici își reeditează cărțile. Cei mai notorii poeți, prozatori, dramaturgi, așijderea. E un fel de a conserva valoarea și un semn că în vremurile de tranziție nu e nici timp, nici chef pentru creație.

Nu mai generația tânără nu poate aștepta și, probabil, bine face. Ea s-a revendicat în 1993 prin câteva remarcabile atestări încercând a-și face proprietate literară din prea grotescul și întunecatul deceniu nouă. Dar, în toate aceste cazuri, trebuie semnalată introducerea frauduloasă a unor autori și supradimensionarea altora.

Mult mai autentic exprimat a fost racordul cu mării scriitori români din diaspora, anul trecut, spre deosebire de ceilalți, nemaifăcându-se simțită atmosfera irespirabilă cauzată de inflația editorială venită din partea unuia dintre cercurile pariziene ale literaturii române.

Despre Basarabia, nimic nou. Acolo se scrie și se trăiește numai tragic.

Un lințoliu de tristețe se așterne peste nefericitul an literar '93. Cultura română a pierdut definitiv zece nume de primă importanță. Iată de ce anul literar de care ne-am despărțit va fi înscris în istoria literară mai degrabă în ferepare decât în izbândi.

Fi-va 1994 un an (literar) mai fast?

Lucian CHIȘU

FIINȚA PAPIVORĂ de Eugen Simion

PARTIDA DE POCHE, proză de Fănuș Neagu

VERSURI de Marin Sorescu, Bazil Gruiă,

Anghel Dumbrăveanu, Paul Alexandru Georgescu

ISTORIA LITERATURII ROMÂNE DE AZI PE MĂINE

de Marian Popa

O DIMENSIUNE A MENTALITĂȚII NOBILIARE ROMÂNEȘTI:

„ÎN-SCENAREA” de Răzvan Theodorescu

Mai semnează: Gheorghe Tomozei, Dumitru Micu,
Anca Balaci, Ion Cocora, Nicu Ciobanu, Valentin Tașcu

CALENDAR

Zodia

Luceafărului

CHIȘINĂU. Între 15 și 22 ianuarie se va inaugura noua sală a Teatrului „Mihai Eminescu” din Chișinău. Cu acest prilej se va veni la expoziția „Teatrele Naționale din România”, cuprinzând costume, afișe, mobilier, programe de sală. Vor avea loc spectacole de gală cu piesele „Visul unei noți de vară” (Teatrul „L.S.Bulandra” din București - regia Liviu Ciulei), „Pescărușul” (Teatrul Mic din București - regia Cătălina Buzoianu), „Avram Iancu” (Teatrul Național din Cluj - regia Horea Popescu) și altele.

ALBA. Colocviul „Aron Cotruș”, ediția a V-a - 8-9 ianuarie, Casa de cultură din Alba Iulia.

BUCUREȘTI. Premiera spectacolului „Suta de crime și blesteme” - scenariul (după Euripide) și regia de Alexandru Dabija - 10 ianuarie, sala „Toma Caragiu” a Teatrului „L.S.Bulandra” • „George Călinescu, exeget al operei lui Eminescu”, dialog cu cercetătorii științifici - 12 ianuarie, Biblioteca „Mihai Sadoveanu”.

CARAȘ-SEVERIN. Concursul național de poezie „Mihai Eminescu, poetul nepereche” - 15 ianuarie, Casa de cultură din Oravita.

CLUJ. Expoziția de carte „Mihai Eminescu” - 10 ianuarie, Biblioteca județeană din Cluj-Napoca.

GORJ. Centenarul „Ecaterina Teodoroiu”, expoziții de carte, expoziții foto-documentare, simpozioane, proiecții de filme documentare și de ficțiune - 10-12 ianuarie, Muzeul județean din Târgu Jiu și alte instituții de cultură din județ.

IAȘI. Zilele „Mihai Eminescu”. Expoziție, colocviu, Medalion literar - 14 ianuarie, Muzeul „Mihai Eminescu”, Parcul Copou. • Expoziția de carte „Eminescu, poet național și universal” - 15 ianuarie, Biblioteca „Gheorghe Asachi”.

MARAMUREȘ. Concursul literar „Eminescu și Basarabia” - ediția a VII-a - 15 ianuarie, Biblioteca municipală din Sighetu Marmăției.

TULCEA. Lansarea revistei de cultură „Analele Tulcei”, anul I, nr.1 - 10 ianuarie, Inspectoratul județean pentru cultură. • „Eminesciana”, expoziție și recital - 11 ianuarie, Biblioteca județeană.

BIBLIOGRAFIE

Constantin Negruzzi - *Alexandru Lăpușneanu* (Scrieri alese), Ediție îngrijită de Liviu Leonte, Editura „Minerva”, București, 1993, col. „Cartea elevului”, 152 p., 750 lei

Mihai Golu - *Dinamica personalității*, Editura „Geneze”, București, 1992, 240., 890 lei.

Radu Gyr - *Stigmat. Poezii. Vol. II.* Volum îngrijit de Simona Popa, flica poetului, Editura Marinexa, Timișoara, 1993, 272 p., 2200 lei.

Dumitru Popescu - *Un român la Paris* (Pagini de jurnal 1970-1972), Editura „Dacia”, 1993, 184 p., 850 lei

Mircea Zăciu - *Jurnal* (1979-1989), Vol. I, 393 p., Editura „Dacia”, 950 lei.

Eugen Barbu - *Ianus. Roman.* Editura Gramar-București, 1993, 432 p., 2750 lei.

Andrei Grigor - *Cazarma cu ficțiuni* (proză scurtă), Editura „Eminescu”, București 1993, 160 p., 780 lei.

Cărți românești la Sofia

Colaborarea culturală tradițională dintre România și Bulgaria a fost onorată, recent, de către Ministerul Culturii, care a participat la Târgul Internațional de Carte de la Sofia cu o selecție de titluri reprezentative din producția editorială a ultimilor cinci ani. Acest târg are o importanță deosebită pentru spațiul spiritual balcanic, dar și pentru schimbul de valori cu centrul și vestul continentului european, cu alte zone ale lumii. Manifestarea, din punct de vedere organizatoric, a fost un real succes, Palatul Național al Culturii din Sofia oferind ambientul modern și confortabil pentru toate segmentele unui autentic eveniment cultural polivalent. Standul român a fost competitiv, concurând cu cele mai renumite edituri și organisme europene ale cărții, demonstrând creșterea calitativă a graficii și designului de carte, aprecierile pozitive venind din partea celor mai competente personalități prezente la Sofia. „Patronii” târgului au adresat felicitări delegației noastre, exprimându-și bucuria și satisfacția că între titlurile expuse, se aflau volumul „Fascismul” de Jelio Jelev - președintele Bulgariei, tradus în limba română, precum și alte cărți ale unor importanți scriitori bulgari. Vizitatorii standului român, în special profesioniștii cărții, au manifestat interes deosebit pentru

proiectele de viitor ale activității editoriale din țara noastră, în acest sens discuțiile purtate și informațiile oferite transformându-se într-un capital virtual, benefic ambelor părți, în perspectiva unor contractări promise. Un ajutor prețios, solicitat până la epuizarea stocurilor, au fost exemplarele ultimelor două numere ale revistei „Universul cărții”, cataloagele, afișele, pliantele și celelalte reclame ale diferitelor edituri, ceea ce ne obligă să reținem nevoia acută de informare specifică, drept pentru care la viitoarele târguri internaționale la care vom participa sau pe care le vom organiza, va trebui să tipărim foarte mult și diversificat material publicitar, cu noutățile editoriale la zi.

Au fost realizate multiple contacte cu firme, editori și personalități din lumea cărții, pe baza cărora vor fi definitiv colaborări fructuoase cu mai mulți editori din Bulgaria, Macedonia și Albania, Slovacia, Turcia și Rusia, dar și cu editori din Franța, Anglia, Germania, Italia, SUA, Columbia etc. Asemenea contracte vor reveni editurilor evidențiate la târgul sofot, ca: Albatros, Meridiana, Eminescu, Arta Grafică, Ion Creangă, Libra, Nemira, Militară, Turism, în mod deosebit Humanitas, Fundația Culturală Română și Cartea Românească. Managerul și impresarul german de carte, cunoscut nouă în alte ocazii, Otto Sagner din München, a realizat o testare de titluri care pot face eventual succes de vandabilitate în Germania, urmând să contacteze în timp util „Arcadia”. Tuturor editurilor participante le-au fost adresate invitații verbale (urmând a le fi trimise și invitațiile tipărite) la ediția a II-a a Târgului Internațional

de Carte de la București, care va avea loc în iunie 1994. Dintre celelalte manifestări adiacente Târgului de la Sofia, la care am luat parte, vom aminti aceluia deosebită organizată de Ambasada României din capitala Bulgariei, la care am fost invitați și unde ne-am adus contribuția: sărbătorirea Marii Uniri din 1918, în prezența vlahilor și aromânilor din Nordul Bulgariei, manifestarea respectivă ocazională o veritabilă și emoționantă sărbătoare a spiritualității românești, a culturii și limbii române, nu în ultimul rând, a religiei ortodoxe. Important este că există bunăvoință și dorință de a colabora în producția și difuzarea cărții, totul este să se acționeze practic, fiindcă toate intențiile rezonabile mor în afara perimetrului pragmatic.

Vlad Andrei ORHEIANU

Cine rade...

Nu cu multe zile în urmă, imediat după numirea scriitorului Fănuș Neagu director al Teatrului Național, dl. „intelectual” Radu Boroianu a apărut pe canalul de televiziune SOTI, în semn de protest, îndemnându-și colegii să se pozeze a doua zi pe treptele clădirii Naționalei și să radă. Nu am avut curiozitatea să vedem cine s-a pozat. Noi nu am vrut să riscăm. Fiindcă se știe prea bine că s-a murit de răs, nu glumă, atunci când „marele intelectual și regizor” Radu Boroianu, floare a culturii românești, a fost numit secretar de stat la Ministerul Culturii. Alea da, nimic de zis, vremuri glorioase, cu omul potrivit la locul potrivit. Oricum, dl. Boroianu nu înțelegea să se agite, nu știm însă cine îl mai bagă în seamă, fiindcă nimeni nu e nebun să moară și a doua oară de răs!

DIAC TOMNAȚI ȘI ALUMN

TV

Scaunul catodic

Teoria relativității ne învață cum că locul pe care îl ocupă un corp în spațiu nu se poate preciza decât în legătură cu un alt corp. Mania noastră e să ne raportăm în permanență la „Ooropa” - ce nu are nimic mai bun de făcut decât să stea cu ochii holbați la noi. Dar, fără să vrem, îi dăm dreptate - fuga-fuga, fulgerică - lui Jirnovski. Cel puțin așa s-a putut deduce din happening-ul de revelion cu talismanele „robingo”, unde „ro” e un fel de marcă înregistrată.

Fetișism în vrac și în frac, cu papion de chelneri. Într-un univers căruia ne place să-i lipim eticheta „complex”, univers aflat într-un permanent jogging, nevoia de simplificare e imensă, drept pentru care evoluăm la paralela dintre imagine și totem. Deși vremea noastră are gura plină de vorbe ca „imaginație” și „creație”, ea nu folosește decât produse standardizate.

Ce imagine prezentăm lumii? *Esdeefi* (de la SDF, fără domiciliu fix, termen „branșat” înlocuitor pentru mai vechiul „clochard”) tucirii și știrbi, ridicând două degete în semn de victorie. Victoria racolajului sentimental și forțat asupra autenticului.

De-o pildă „gala fotbalului românesc” unde „tricolorii fotbalului” (apud savanțăcurile lui I. Stoica) au fost răsplățiți în mod simbolic. Deasupra o minge de cârpă, rămasă de pe vremea războiului rece, soliste uitate la garderobă, prin cluburi de mâna a cincea, N. Furduliu-lancu plin de insigne „populare”, ca un coș de fabrică emanând trifoi. Apoi un sobor de colinde. Iar peste toate, traduceri lăutărești „Bulgari” e de fapt „Bulgaro”, ca și „Ungaro”, n.n., indicele Dow Jones nu e în toată lumea, ci doar pe Wall Street, la Paris e CAC 40 - pardon de expresie! -, la Roma e BCI, la Frankfurt e DAX etc., „beau!” nu înseamnă numai cumnat, ci și - sau mai ales! - prostănac; obtuz, „ducon”, „dupon-la-joie”; francezul mediu caricatural, popularizat de desenatorul Cabu, opus „branșatului”, blazatului și (burghezului, în baie nu se folosesc bureți de bucătărie, după cum am văzut în dezghiocata ecranizare a „Accidentului” lui Sebastian).

După cel mai prost revelion al tuturor timpurilor, am revăzut și flendurile cuplete de pe programul celălalt. Arșinel, Stela Popescu, Nae, Jean Ctin și Al. Treiulescu au îmbătrânit urât. Rău

cu „Divertis”, rău fără de el! O fi dispărut umorul fiindcă avem dambalau de a ne lua în serios?

Cristina Popescu a început să vorbească puțin și să arate oarecum mai decent (ar fi bine să nu mai apeleze la toate croitoresele astea de mahală!), dl Tatulici promise să schimbe emisiunea sa sindicalistă (deși luni nu s-a observat nici un fel de îmbunătățire), redactorii de la „actualități” au mai plecat și pe teren, nu au luat imagini de pe CNN, SOTI rămâne la meciocritatea fumigenei netelegenice Neacșu, iar „Antena 1” pare să cableze atenția pentru filme și știri scurte.

În încheiere, tre’ să-mi retrag cuvintele: am crezut că sub M. Almasan și sub „nu mă-nnebuni, nea Nicu?” nu mai poate exista nimic, nici măcar epiglosa la „Ariel”. Ei bine, nu! A apărut o scrântea! animalică la un deodorant, „Celsius”, aproape para... normală, precum și un fel de lipitoare lascivă la un altul. Mai bine așa face, fraților, dacă nu ați întrerupe apa și curentul electric, peste zi!

Nicolae ILIESCU

P.S. Mai tare decât „Bubico” e să-l joci pe „Bismarck” al Papadopolini! Sinistru farsă deformată!

Literatorul

Săptămânal
de literatură și artă
editat de
**MINISTERUL
CULTURII**

Anul IV, nr.1 (121) 1994

Comitetul director:
**VALERIU CRISTEA
FĂNUȘ NEAGU
EUGEN SIMION
MARIN SORESCU
GHEORGHE TOMOZEI**

Redacția:
**Lucian Chișu
Ion Cocora
Nicolae Iliescu**
-redactori șefi adjuncți
**Radu Băieșu
Nicolae Diaconu
Andrei Grigor
Valerian Sava**
-redactori

Mihai D. Popescu
-machetare și secretariat
Vasile Blendea
-fotografie

Adresa redacției:
**București, Piața Presei
Libere nr. 1,
cod 71341,
tel. 617.10.23; 617.60.10,
int. 2243, 2248,
căsuța poștală 33-20.**

Administrația:
Direcția Pentru Presă,
Publicitate și Tipărituri,
Piața Presei Libere nr. 1,
sector 1, București

Amunțăm cititorii noștri că abonațiile la revista „LITERATORUL” se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții

Cititorii din străinătate se pot abona prin RODIPEȘ S.A. — PO BOX 33-57; telex: 11995 sau 11034; telefax: (40)-0-185673 București — Piața Presei Libere nr. 1, România

Publicația este înscrisă în Catalogul de presă Rodipeș la poziția 2046. ISSN 1120-5583

Tehnoredactare
computerizată:
Eugen Mațoată

JORDAN
TOBOLNI

Tiparul executat la
PROGRESUL ROMÂNESC SA
București

CRONICA LITERARĂ

Eugen SIMION

Ființa papivoră (II)

Am scris prin anii '80 un mic eseu cu acest titlu (reluat în *Moartea lui Mercuțiu*) și, dacă revin azi la el, este pentru simplul fapt că este început de an și, potrivit unei tradiții introduse de un eseist spaniol, ar trebui să ard manuscrisul articolului de azi. Asta ca să împac pe capriciosul zeu de sus care ne inspiră și să împac și pe învățații mitografi care spun că sacrificiul vine de departe, din timpuri imemorabile, și are o valoare ritualică. N-o să am, cred, puterea acestui sacrificiu, dar o să încerc să notez ceva în marginea lui. Nu de altceva, dar ideea de a comenta un roman eseistic sau un poem politic (ambele se uită la mine de pe măsua din față cu priviri îmbufnate) îmi dă, azi, frisoane. Ființa

de a fi cinic (boala cea mai gravă a spiritului critic), să mă aperse de invidie și ură, păcate grele și mizerabile în critica literară; mă rugam, de asemenea, ca spiritul meu să fie ocolit de demonii confuziei, hulei, intoleranței, tăfnei dâmbovițene și, în genere, ai tăfnei de orice fel, speram ca ființa mea să nu cedeze fătărniceii, înfumurării prostești și altor boli mărunte, provinciale, cum ar fi mulțumirea de sine și aroganța...

Nu știu dacă zeul lui Femios, strămoșul nostru mitic, m-a ferit de toate aceste rele, dar pot să spun că eu am încercat să mă apăr singur de ele... Încă o dată, nu știu cu ce rezultate.

Dar, azi, ce-aș putea cere celui care protejează scrisul și, mai ales, scrisul (scriitura)

disciplină nu cei care sunt funcționarii buni (altă slăbiciune!), ci aceia care știu să se stăpânească și să se resemneze, în cele din urmă, în fața adevărului; să mă ferească Dumnezeu de intoleranța meu ortodox și de intoleranța, sora geamănă a urii; intoleranța față de omul care gândește altfel decât mine, intoleranța față de scrierile lui și, în genere, să piară de la mine, dacă există, orice bate spre neînduplecare, iritare perpetuă, fanaticism; să am puterea de a iubi și forța de a mă emoționa în fața operii; să nu-mi slăbească, Dumnezeu voința de a fi drept față de orice scriere și de orice act intelectual-indiferent de unde și de la cine ar veni el – și, când voi fi mai mânios și mai pornit împotriva celui care mă nedreptățește cu ura lui, să nu uit că misia mea pe lume este să izbăvesc, printr-o critică dreaptă, opera de omul care a scris-o...

– și încă mă rog ca Nietzsche să nu aibă dreptate și mila să nu dispară din lumea noastră; mila și îngăduința, răbdarea și bucuria omului de a comunica fără frică și fără suspiciune; să am puterea de a nu-mi abate privirea de la rău, dar nici de a căuta și cultiva răul; să nu mă incomodeze vecinul meu și să nu mă scoată din minți toți acei oameni de nimic care atacă într-un chip nedemn intelectual valorile spirituale în care eu cred și care, după credința mea, țin ființa acestei nații.

– și după aceste dorințe creștinești, aș mai vrea să am, în continuare, plăcerea de a citi cărțile confrăților mei și să nu mă părăsească niciodată iubirea față de literatura română. Chiar dacă mulți dintre cei ce o fac azi se poartă lamentabil în viața de toate zilele, mă injuriază prin gazete, îmi caută mereu nod în papură, mă suspectează de complicități și alianțe diabolice; nu pot să fiu atât de bun creștin încât să-l iert, dar n-aș vrea ca furia și disperarea să-mi cotopească sufletul și să-mi întunece spiritul.

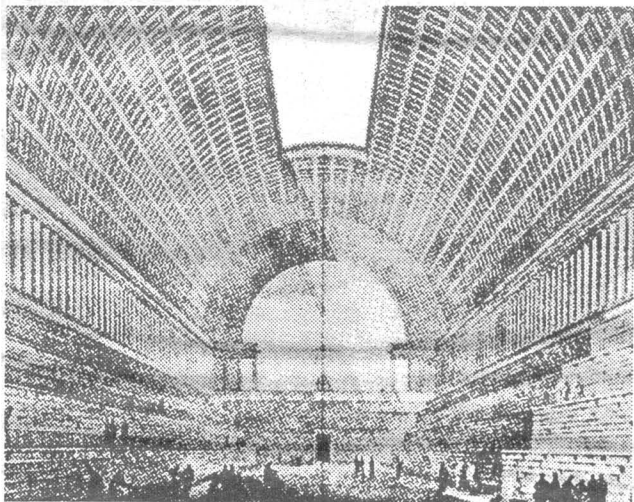
– în fine, mă rog de cine mă ascultă să-mi lase intacte curiozitatea, disponibilitatea pentru lecturi, să mă vindece de sâstisirea care vine și revine în chip imprezvizibil, să nu cad pradă dezamăgirii și să n-ajung să-i blestem pe

dușmanii mei, mulți și nesăbuiți, să fie loviți de buba rea, de nepuțință și de alte boli moderne și postmoderne.

– dar, mai ales, mi-aș dori ca în 1994, să se întoarcă în mine bucuria de a scrie și de a aștepta, cu emoție, cartea genului necunoscut.

P.S. Am primit zilele acestea o scrisoare de la dl. Cristian Popișteanu, cunoscut istoric. Domnia sa îmi reproșează, într-o formă colegială, faptul că în cronica mea din *Literatorul* privitoare la Jurnalul lui Radu R. Rosetti (publicat la Editura Adevărul în 1993) n-am citat pe cei care au îngrijit acest interesant document. Îmi cer scuze pentru acest incident. Căci n-a fost la mijloc o neglijență sau o rea-voință

din partea mea, ci pur și simplu o eroare tipografică. Cei care au cules la calculator articolul meu au uitat să înregistreze obișnuita notă din subsolul paginii, acolo unde, de regulă, citez pe îngrijitorii ediției, pe autorul prefeței etc. Fac, în consecință, cuvenita precizare: ediția *Pagini de jurnal* de Radu R. Rosetti este îngrijită de Cristian Popișteanu, Marian Ștefan și Ioana Ursu. Cuvântul introductiv, cu multe date importante privitoare la biografia și opera diaristului, este semnat de aceeași autori. Cartea cuprinde și *Un remember* semnat de fiica lui Radu R. Rosetti, E. H. Varlam. Ea aduce unele precizări utile referitoare la familia istoricului. ■

BOULLÉE, Proiect pentru extinderea Bibliotecii Naționale din Paris, 1780

mea papivoră șomează, spiritul meu critic este recalcitrant. Parcă-l aude bombănind: o luăm de la capăt, din nou romane lungi și stufoase, tot proză apocaliptică și politizată și tot, așa, în grabă, cu sufletul la gură? Zi de zi și săptămână de săptămână?

N-am ce să-i spun, revolta lui este dreaptă, ființa mea papivoră este completament sâstisită de cărți. Am deschis, ieri, un volum de eseuri în care era vorba de plăcere și de bunul gust, dar trebuie să spun că n-am simțit nici o plăcere la lectură, iar gustul eseistului mi s-a părut foarte îndoielnic. L-am lăsat moale și plictisit deoparte și, ca să-mi dau curaj, m-am gândit la tema sacrificiului și la dorințele pe care să mi le pun în gând, acum, la începutul anului. În eseu din anii '80 mă rugam de zeul de sus să mă ferească, de pildă, de ispita

criticului literar, în eventualitatea ca acest gen literar venit la urma celorlalți are și el un zeu al lui?! În afară de relele pomenite mai sus, care sunt eterne și țin prea puțin seama de circumstanțe, aș vrea ca în anul 1994 – cel care semnează această rubrică – Dumnezeu să mă ocrotească, înainte de orice, de ură și intoleranță. Sunt păcatele cele mai mari în lumea de azi și, când pătrund în literatură, desfigurează totul și strâmbă judecățile criticului literar. Cioran zicea, în 1936, că nu trebuie să se amestece în politică decât acela care știe și poate să urască, pentru că ura este motorul capital în voința politică. Întorcându-i fraza, aș zice că cine nu-și poate stăpâni urile, resentimentele, invidia, ranchiuna să stea departe de critica literară. Să se amestece în treburile ei și să umble drept prin această

mea, țin ființa acestei nații.

– și după aceste dorințe creștinești, aș mai vrea să am, în continuare, plăcerea de a citi cărțile confrăților mei și să nu mă părăsească niciodată iubirea față de literatura română. Chiar dacă mulți dintre cei ce o fac azi se poartă lamentabil în viața de toate zilele, mă injuriază prin gazete, îmi caută mereu nod în papură, mă suspectează de complicități și alianțe diabolice; nu pot să fiu atât de bun creștin încât să-l iert, dar n-aș vrea ca furia și disperarea să-mi cotopească sufletul și să-mi întunece spiritul.

– în fine, mă rog de cine mă ascultă să-mi lase intacte curiozitatea, disponibilitatea pentru lecturi, să mă vindece de sâstisirea care vine și revine în chip imprezvizibil, să nu cad pradă dezamăgirii și să n-ajung să-i blestem pe

Morile timpului

*Dacă intri îți asumi riscul mi-a spus Dar eu înțelegător ca un înger
însă mai mândru decât fusese sortit
continuu să mă apropii de poarta infernului*

*Ce cauți tu în tărâmul hului de tot ce înseamnă
ființă umană? s-a răstnit la mine fără cruce
cel ce nu se vedea li auzeam răsuflarea
întărită de o furie oarbă N-am acceptat
întrebarea iar el a tăcut Eram mai singur
decât exprimă însăși noțiunea
în puritatea ei ucigătoare Mai singur
decât mă ursiseră cei câțiva leșinați de mărirea
ce-i depășea*

*Libera liniștit însetat de o vorbă curată eram
Un trecător oricât de abstras în vreun gând
mi-ar fi priit mai mult decât o clipă de soare
în privirile mării*

*Acum unde-or fi cei ce-și împărțiseră anii
și pâinea amară cu mine? Ce-i grăbiți
să-și macine ambițiile la morile timpului?
Să fi ajuns careva dintre ei
paznicul porților ce nu mă primeau
în nemărginirea întunericii?*

Deșertăciunea deșertăciunilor.

*Luați și mâncați îi îndeamnă cel fără chip:
a voastră este împărăția deșertului –
sunteți mai întinați decât ați crezut*

Ei nu înțeleg eu nu îi aude

Anghel DUMBRĂVEANU

Subdestinul și umbra

Grigore Zanc
CONUL DE UMBRĂ, ediția a II-a
revizută și adăugită
Ed. Sincron
Cluj-Napoca, 1992

Reeditarea romanului de debut al lui Grigore Zanc cred că nu face decât să sublinieze, o dată în plus, acuitatea unei discuții pe tema prozei provinciei. În literatura noastră postbelică. Citind această carte, frapează aspectul ei de inventar al topoi-ilor romanului (politic) provincial. Enumerarea lor este, sper, edificatoare și va întări convingerea că putem pomi discuția amintită de la aproape oricare carte încadrată în categoria provinciei. Toate aceste romane au ca erou un ins provenind din mediul rural, „născut sub zodia unor vremi tulburi”, mai precis în anii războiului. El are o mamă care crede

sanctiunea (pușcăria, în cazul lui Micu, nici foarte lungă și nici foarte dureroasă fizic), apoi reabilitarea și reîntoarcerea la vechile unelte intelectuale.

Este acesta un destin? Da, în măsura în care orice om se naște, trăiește și moare. Mi se pare, însă extrem de sugestivă armonizarea personajului principal, pe care îl construiește Grigore Zanc: avem de-a face cu tovarășul (iar „domnul”) Micu, simplu nume de cod fără prenume. El continuă în chip natural avatarurile intelectualului român, atât dintre cele două războaie mondiale, cât și din epoca postbelică. Neadaptarea, alienarea, neîmplinirea sunt fructe otrăvite ale unui drum, aparent fără greșală. Preda nemește asta *subdestin* și-l absolvă pe individ, punând-o pe seama istoriei. Grigore Zanc imaginează un con de umbră, adică un loc în care toate se petrec pe dos; urmând legile reușitei din conul luminos ajungi, în conul de umbră, la ratare. Metaforele sunt prea transparente pentru a le mai explica.

Naratologic, *Conul de umbră* este extrem de atrăgător. Inceputul poveștii este plasat undeva, departe, dincolo de primul sfert al romanului: o banală poveste de dragoste, ratată și ea, între

reeditarea i-ar fi permis-o). Titlul romanului mi se pare, însă, excepțional și premonitoriu: transferul societății din „conul de umbră” în „conul luminos” nu se poate face decât prin acele două unghieri extrem de înguste, în care conurile se ating. Proces mai dureros decât o naștere.

Răzvan VONCU

Nesomnul marilor dureri

Dumitru Matcovschi
OF
Chișiinău, 1993

Va trebui să ne regăsim toată puterea de empatie, pentru a judeca poezia basarabeană dinlăuntrul ei - și a-i percepe tensiunea existențială implacabil marcată de conjunctura vitregă a Istoriei. Când un poet își intitulează volumul de poezie „OF” - așa cum face, cu ultima sa editare Dumitru Matcovschi, - înțelegem că înainte de a fi o distilare spiritual-estetică, poezia e, pentru el, nevoia respiratorie a unui fel de exorcism. Generația lui Matcovschi - e vorba de generația poezilor basarabeni - exorcizează prin vers o durere aparent mai „pământeană”: aparent lipsită de apetitul misterelor transcendente, de apetitul metafizic, de nevoia „jocului secund” al vieții, pe care-l reprezintă, în marea poezie, ficțiunea lincă. Dar. Tocmai pentru că e vorba de nevoia - respiratorie - a unei confesiuni fundamentale despre ruperea de patria-mamă și despre încercarea forțelor ostile de a produce iremediabil deslegarea de origini - descoperim că durerea - direct trăită - de poetul basarabean e una atroce, că lirica sa e numai aparent sentimentală și că în esența ei e una profund ontologică: Ea caută, exasperat, să restabilească circuitul de drept al relației dintre istorie și rădăcina etnică. Poetul basarabean a fost parte căinește încolțit de nedreptatea vieții - încolțit însă nu atât la nivelul imediat al condiției sale de om (așa cum am fost și noi, în timpul totalitarismului comunist), ci la unul cu adevărat esențial: cel al încercărilor alogene de a-l retransplanta într-o altă, străină, „tăietură de ființă”. Poezia sa - tocmai de acea - nu poate căpăta autonomie față de viață; nu are încă libertatea de a deveni „un joc secund mai pur”. Ea e o formă de rezistență, de revendicare a condiției și identității lui imanente. Ea e o definire directă, nesofisticată; un apel și chiar o somație) la recunoașterea acestei identități: „Nimic mai trist pe lume/ Decât acest destin/ Să porți prin ani un nume/ Și să te simți străin/ În țara ta, acasă./ Pe vatra ta de dor/ Cu limba ta frumoasă/ Cu bunul tău popor/ / Se-adaună la Tighina/ Sovietul-comitetul./ -Noi nu iubim latina!/ Slavon ni-i alfabetul/ Și nu știu cum se face/ Că bunul Dumnezew întoideana tace,/ Când nouă ni-i mai greu/ ... / Nimic mai trist pe lume/ Nimic mai desgustător/ Avem sau nu un nume?/ Suntem sau nu popor?!” Va trebui, spuneam, să ne regăsim toată puterea de empatie, pentru a înțelege cât de puternic rămâne, în sine, frisonul acestor interogații,

sub aparenta retorică a versului.

Că aproape întregul volum (cu excepția unui scurt ciclu al poeziei de dragoste) cuprinde n variante pe aceeași temă, că obsesia lirică a poetului rămâne țara, cu însemnele ei arhetipale și cu limba ei românească, că în felul acesta poezia din volum în totalitatea ei devine un demers disperat, strigat pe marginea unei prăpastii - asta o poate înțelege numai cel ce se va putea plasa, prin empatie, în determinații speciali ai timpului basarabean. Cei ce n-au fost vitregiți cu această deslegare de țară conștientizează mai greu ce înseamnă „des-legarea” - așa cum numai cei ce-și pierd o mână sau un ochi capătă conștiința trează a acestora - și nu cei ce se slujesc de ele în mod reflex și curent. („Apă năze ne desparte/ Nu știu pasăre să flu./ Știu că-n mine crește lutul/ Și că lutul doare știu./ Apă mare și adâncă/ Izvorând din stânci adânci/ Eu de-o parte plâng cu jale / Tu de altă parte plângi./ Cine aude, cine vede?/ Ne topim nădăjduind:/ Întinzi mâna către mine/ Către tine mâna întind...”. Sau: „Cine a vrut să taie în două/ stropul de rouă?”). Că aceste versuri sunt o răsuflare înegurată, din adâncul ființei, și că ele au o valoare de manifest, - o subliniază chiar poetul prin modul în care și-a alcătuit volumul: Fiecare mini-ciclu („Destin”, „Povara istoriei”, „Viața ca fortăreață” etc.) este prefațat de un grupaj de mărturisiri, în care se evocă împrejurările în care s-au născut respectivele poezii, situațiile concrete de facto și deopotrivă stările lăuntrice generice. Iată și mărturisirea cu privire la titlul acestui volumaș: „O simplă interjecție - of!.. Pare-mi-se că numai ea poate să încapă adâncile înțelesuri și zbuciumul dragului nume Basarabia: toată istoria acestei limbi de pământ, vorba poetului, exprimă durere, amărăciune, mahnire-regret-desnădejde-ncăzică-dă-scarbă-desgust ... iar Basarabia a fost și rămâne -of-of-! - lacrima neamului meu”. Aș asocia starea interioară (și nu factura estetică) a acestei poezii cu starea interioară a unor versuri sublime din folclorul românesc: „În grădina lui Ion/ toate păsările dorm/ Numai una n-are somn/ câtă să se facă Om!” În poezia lui D. Matcovschi și a altor confrăți de ai săi, situația e inversă: Nesomnul nu e al păsării, ci al omului, e nesomnul unei mari dureri omenestii - și această durere cată să devină poezie, această trează durere cată să devină *pasăre de Cânt!*

Jean MORĂRESCU

O valoroasă monografie

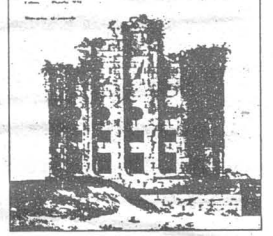
Gligor Popi
ROMÂNII DIN BANATUL SĂRBESC
Editura „Libertatea”
Novi Sad

Scriind despre monografia „Românii din Banatul Sărbesc” ne vom aminti că acest proiect mai vechi al Editurii Libertatea datează de prin anii 1989-1990, sau că a existat chiar mai demult, pe masa de lucru a autorului, dar, evident, am trăit și perioade în care o asemenea carte nu a fost sprijinită din partea

editurii. Cercetările de până în prezent, care vizau trecutul istoric al românilor din Voivodina, respectiv Serbia, au reprezentat, desigur, subiectul mai multor lucrări științifice, texte cu conținut similar aparținând în diversele publicații, cu precădere editate în trecut de S.L.R., sau în monografiile satelor cu populație românească.

Oricum, au lipsit însă publicații mai ample, o lucrare de sinteză care și-ar fi propus prezentarea în mod integral a vieții social-politice, economice, culturale a românilor din Banatul sărbesc.

Iată deci un motiv care ne determină să înțelegem că această carte, de fapt o mică istorie, vine, pentru prima dată, să completeze mozaicul, ființa deosebit de complexă a românilor bănățeni din Serbia, ea

fiind o sinteză a existenței lor din cele mai vechi timpuri și până în zilele noastre.

Această carte, de mult așteptată, aduce mai multă lumină asupra anumitor compartimente istorice mai puțin cunoscute, dar nu și mai puțin importante, fapt pentru care este considerată o apariție editorială-eveniment.

Evidentă este intenția autorului, prof. dr. Gligor Popi, de a prezenta cât mai fidel evenimentele istorice, prin recurgerea la o bogată bibliografie, la consultarea documentelor autentice, efectuându-se cercetări în arhivele din Iugoslavia, cât și în cele din România. Comentând anumite evenimente, fenomene istorice, autorul încearcă să poteneze importanța lor, fie că este vorba de aspectul social-politic, cultural sau de altă natură.

Astăzi, monografia „Românii din Banatul Sărbesc” este un document în plus al existenței incontestabile a românilor din Voivodina, respectiv Serbia, urmând o evoluție bine definită, complexă, a tuturor aspectelor relevante, care înfrunchează identitatea națională a românilor bănățeni.

Înțelegem această carte a fi nu numai o reușită apariție editorială, ci și o carte intrigantă în sensul pozitiv al cuvântului, deschizând alte noi posibilități de a se continua, de a se aprofunda, de a se reveni asupra unor compartimente, a unor fenomene istorice.

De asemenea, această carte, poate inconștient, inaugurează o bibliotecă cu totul înedită a Editurii „Libertatea”, îndreptată spre patrimoniul românilor din Banatul Sărbesc.

Oricum, ceea ce ar putea fi substanțial, ceea ce această carte va trebui să poteneze este prezența minorității românești și participarea activă în viața culturală, economică, socială a Serbiei.

Monografia prof. dr. Gligor Popi „Românii din Banatul Sărbesc” vine să ne confirme un adevăr pe care românii din Iugoslavia, timp de câteva secole, căci, cum altfel; să ne explicăm prezența lor, existența spațiului spiritual, istoric care ne reprezintă și, de ce nu, literatura, cărțile scrise într-o și aceeași limbă română, au știut să-l înțelegă.

Nicu CIOBANU

cu tărie că „el trebuie să învețe, să ajungă ceva; cu puțină carte omul se descurcă mai ușor”. Cu toată opoziția tatălui, speriat de spectrul săraciei ce se ascundea în spatele silincilor transformări ale societății românești după ’44 („Nu trebuie să-l dăm la școală, femeie, ăștialai sunt mici, el ne mai putea ajuta la una-alta”), eroul face parte din „prima serie” de copii de țărani care pleacă spre școlile orașului. Pentru a-l întreține, tatăl își asumă o viață de navetist, ziua lucrând la fabrica de ciment a orașului, seara revenind la gospodăria lui țărănească. După absolvirea liceului, eroul (în cazul nostru „tovarășul Micu”) lucrează un timp - foarte interesant este că mai toți acești eroi suplinesc învățătoarea din satul natal - , apoi se înscrie la facultate, ajungând „intelectual de tip nou”, prea tânăr ca să fi făcut revoluția dar „necesar pentru desăvârșirea ei”, un tip auster („pentru micile coeziuni sentimentale nu aveam deprinderi”) dar altruist („intervense un sentiment de fraternitate cu oamenii acia legați de pământ, ai vrut să le oferi câte puțin din sufletul tău”), înhămându-se la carul unor prefaceri pe care nu le înțelegea prea bine; în cazul nostru colectivizarea. Ca toți acești „eroi”, „tovarășii” Micu face greșala de a se dovedi un liber- cugetător, apare parcă, din cer,

intelectual superior, altruist (Micu) și o femeie concretă (Sonia), ce-l părăsește pentru a obține o mai bună poziție socială. Ea, povestea de dragoste, îl scoate de sub zodia unei existențe non-reflexive și-l aduce, treptat, la întrebările: „am făcut bine sau rău? ori și una și alta? în ce proporție și în ce parte se înclină balanța faptelor mele? are sau nu importanță ceea ce am făcut, și dacă da, pentru cine?”, în fapt, la o meditație asupra propriului destin. Jocul personajelor (o mare parte din roman alternează clasică persoană I a mărturie intelectuale cu o persoană a II-a a la Butor, către sfârșit, aparând și o persoană a III-a) subliniază caracterul explicit moralizator al story-ului, lucru subliniat și de finalul neconcludent, propunând, parcă, o versiune pentru fiecare cititor.

Conul de umbră este un roman politic, fără ca să-i propună explicit discutarea raportului necesitate/ libertate în (sub)destinul individual. Elementul politic este cel care interesează viața individului cu viața Cetății și viața Cetății cu a societății întregi. Preda a fost, poate, cam generos când a pus rătăirea pe seama istoriei. Grigore Zanc îndreaptă degetul către politic (fără a spumega în acuzații post-revoluționare, deși

Marin SORESCU

Poeme

MÂNA

Paralizase, biata de ea,
 Mișca numai: o mână
 Și noaptea-ntindea și ea mâna
 Și-o punea pe unchișul ei.
 Asta îi făcea ei bine.
 O auzea o vecină - mergea pâș-pâș
 Și o făra în pat. Pleca.
 Bolnava punea mâna pe fruntea moșului.
 „- Dormi?”
 „- Utiu? Cum ajunseși aici?”
 Iar o așeza pe scăunel.
 „- Nu vreau aici -”
 „- Taci, că-mi luai alăzull!”
 Dormea. Sfoor! Sfoor!
 Ei, dar pe el îl supăra asta foarte tare.
 Și n-aveau decât un pat.
 Și, seara, el o lua în brațe
 Și-o punea pe un scaun,
 Ca să nu mai pună mâna aia pe el.
 Și trăgea și el un pui de somn toată
 noaptea.

Și ea sta așa încrănită pe scaun -
 De, dacă nu se putea mișca!
 Așa sta, în fund, până dimineața.
 Da din mâna aia slobodă,
 Pălăvia din ea, încercând să-l ajungă
 Pe bărbatu-său, să-i ia puterea
 (Că lui i se părea că de câte ori pune mâna
 pe el
 îl sleiește de toată snaga - puterea lui se
 scurge
 În paralizia ei și amețește. Așa i se părea.)

Ea țipa, urla, se văieta în toate felurile
 Și el dormea, că nu prea auzea bine.
 Ii dăduse Dumnezeu norocul ăsta,
 Să n-o mai audă pe nevastă-sa fipând de
 ani de zile.
 El sforăia și cosea la baniți - hârș! hârș!
 Hor! Hoor!
 Și aia proșăpăit pe scaun, trează,
 Cu mâna a bună întinsă spre el
 Să-i ia puterea
 Și nu-l ajungea.

La Di

Moșul (Logofătul), ca să-l întărate pe
 Popa Niță:
 - D-apoi dumneavoastră sunteți de-ăia făcuți repede,
 la Di!

Se încarcă bine o căruță cu zdrăhoni, aleși din câteva
 Comune și mână, nene, peste Dunăre, la Di.
 Acolo era fabrica de popi.

Încărcau desăgii cu merinde pentru drum.
 Și acolo făceau o țără școală,
 Să cetească la vecernie, utrenie, rugăciunile astea,
 Știi, rugăciunile la botez, la nunți, la înmormântări.
 Nu știu cât stăteau acolo, nu prea mult, că le era
 Degrabă, îi hirotonea, le dădea harul, ăla cine-o fi fost,
 Că dacă n-ai darul, poți să știi tu carte cât de multă,
 Și termină - cine-o fi fost ăla.

- Mai ai pe cineva? Întrebă ăsta de-i ungea?
 - Păi, băiatul de la cai.
 - Să vină și el.
 (Pe ăsta nu știu dacă-l ungea chiar popă, poate fârcovnic.)
 Trecea și el: „Doamne miluiește, Doamne miluieșteee...”

Păi, de unde știa Cină de citea chirilicele?!
 Era chior, legat, așa, la ochi - și când citea
 Îl închidea și pe alălalt - și-i dădea înainte.
 Și nu greșea neam.
 Avea casa mai sus de canton, unde era gazdă de hoji.
 La canton, nu la el, și avea ceaslovul
 Așa de gros. Și citea în biserică - asta de la vale
 De la liliici - aci la Săliște.
 Nu-nțelegea nimic ce cetea el, era slavonește.
 Citea cântările de speria cucul pe coastă.
 Avea coadă la spate - și legat la ochi.
 Da' bun gătlej! Ai fi zis vienez - că s-a școlit la Beci,
 nu la Di.
 Acum, cu care popă o fi fost?
 Cu al preotesei aleilalte, străbunica Jenică?

Pe urmă au început să facă seminara de patru ani
 Și pe urmă de opt ani.
 Nu știi cum o fi acum.

Apoi știi cum se făcea înainte? zicea Moșu.
 Se făcea așa:
 Trebuie să ai glas și să știi o țără școală.
 Îi încarcă în căruță cum zisei, și cu slugi de cai,
 Cu darurile, cu mâncare cinci-șase zile și plecau
 la Di. De la Bulzești îi încarcă pe ăi din Prădătoru,
 Din Frățila, se întâlneau la Picături cu ăi de
 Veneau din Gaia, Murgăși, Velești - Treceau de
 Craiova și spre Calafat la vale! Și acolo, la Calafat,
 Treceau Dunărea cu vaporul și se opreau la Vidin.
 Frumos oraș Vidinul, măcar că nu sunt numai români
 Acolo. Are cetate și școală de popi.
 Și-ncepeau școala la școala de popi. În trei patru
 Săptămâni erau gata.
 Da' popa Niță nu voia să recunoască.
 - Nu, că eu am făcut seminara la Craiova.
 Și tatăl meu, Centurianu, tot la Craiova a făcut.

II

Dar unde-o fi învățat el, Cină, cântările
 În limba slavonă?
 - Otcii naașfil! Otcii naașfil!
 De răsuna vâlceaua.
 Nimeni nu-nțelegea la noi „otci nași”.
 Și nici Cină.
 Dar el zicea că asta a fost osânda lui,
 Să cânte fără să priceapă
 Și să citească fără să fi învățat carte.

III

Cină era și fârcovnic și cărciumar.
 Că avea o cărciumioară acolo sus, pe drumul Vâlci,
 Deasupra Mătăsoaiei.
 Se ducea mama la horă acolo, când era fată.
 Mama și cu surorile mai mici.
 O luau pe potecă și suiau dealul.
 Și acolo jucau în curte, în vârful dealului.
 Hora și cântecele erau pe românește.

Se zice, ăștia ar fi fost și gazdă de hoji.
 Mai veneau hoji și mâncau aci, și plănuiau pe cine
 Să mai prădeze. Și nici Cină nu era scutit.
 Și odată o fată a Rutei i-a auzit vorbind.
 Pe furie. Dăm lovitura la... tocmai la ea.

IV

Și ea a luat banii
 Și i-a pus sub găscă. Avea o găscă pe ouă.
 Și-au venit hoji spre ziua.
 Ca hoji, nu ca mușterii. Așa, mănjiți cu boji.
 ca toți dracii. Și-au început să-i chinuie pe Cină
 Să dea banii. Și ăsta nu i-a găsit.
 Nu știa unde să le spună că sunt.
 Noroc că nu l-au omorât în bătaie.
 De, mai aveau nevoie de el!
 Și a doua zi, Ruta s-a dus și-a venit cu poala
 Plină de galbeni, din cuiabar, de sub găscă.
 Și c-un boboc - se nimerise să iasă
 Atunci din ou.
 N-au tăiat găscă aia, au lăsat-o de-a scos
 Multe rânduri de boboci și-a murit de bătrânețe.
 Se gândea că dacă-i mai călcău hoji
 Să se pitule toți sub aripile găștii.

Sandu lui Cină era băiatul lui Cină ăsta.
 Dar unde-o fi ceaslovul ăi gros,
 De pe care citea el în limba aia răgușită?
 Și cât să fie de-atunci?

Răzvan THEODORESCU

O dimensiune a mentalității nobiliare românești: „în-scenarea”

Dacă pentru epoca arhaică a civilizației românești paradigma folclorică și vestigiul arheologic sunt singurele care ne stau la îndemână pentru refacerea unui peisaj cultural - și ele nu ne permit a vorbi nuanțat despre ceea ce va fi fost mentalitatea feudală, pe care o cunoaștem fragmentar prin mărturiile de artă -, pentru vremea de după 1500, aliniată treptat civilizației continentului, suntem mai informați prin monumente de arhitectură, prin picturi murale, prin bijuterii, prin texte de cronică.

Știm că o dată cu veacul al XVI-lea lumea domnească și boierească a Munteniei, Olteniei și Moldovei, aceea voviedolă, apoi princiară și a magnatilor din Transilvania, răscolită Renașterii, manierismului și barocului prizau ceremonialul, fastul, spectacolul, scenografiile ad-hoc, cu un cuvânt, sărbătoarea alică în care „punerea în scenă”, „în-scenarea” așadar, este mai frecventă decât se bănuiește îndeoseb.

Este epoca dintre 1500 și 1700, aceea care gustă, la nivel aristocratic, tot ce iese din comuna măsură - arhitectura palatuală și ecleziasitică stăruie măritorie -, tot ce era încă nemaivăzut, exotic. Să ne gândim, pe rând, la bisericile mănăstirilor Dealu, Argeș, Trei Ierarhi: gustul pentru aparențe, iluzionism, „tromele oșii” și „simili”, pentru fațade ce căpătau o valoare retorică, pentru contraste, pentru detalii cizelate în piatră, în metal, în lemn, pentru detalii de costume (un gust similar pentru amănunte, pentru adosuri și extrapolări apărând și în literatura română a secolelor XVII-XVIII).

Vreme a exploziei narative, în texte și imagini - ce altceva sunt picturile murale exterioare din Moldova lui Rareș? -, veacul al XVI-lea înregistrează, în civilizația veche din spațiul nostru, existența unor formule spectaculoase, a unor „ludi”. Sunt forme teatrale incipente cu tradiții de mister occidental, ce se desfășurau, potrivit unui izvor polonez, prin 1537-1538, în „primaria civitas” a Moldovei, la Suceava adică, ca și în alte locuri, aducând pe scene anume amenajate personaje istorice implicate în evenimentele timpului; la fel, o jumătate de secol mai târziu, în 1582, în lumea sașilor din Ardeal, la Sibiu, aveau să se desfășoare reprezentaii publice cu personaje înfățișând suveranii ai Europei orientale din acea vreme, regele polon, țarul rus, sultanul otoman.

Mai apropiat de fenomenul spectacolului vest-european, Transilvania va măriturii, în mediul său princiar de la începutul Reformei, aplecarea spre înghețări scenografice legate de practici ale castellanilor din Renaștere, ilustrate abundant în picturi, gravuri și sculptură. Iată, de pildă, mărturia francezului Pierre Lesclapier, călător în 1574 în capitala principatului ardelean, la Alba Iulia, unde călătorul vedea, curând după moartea lui Ioan al II-lea Sigismund, descendent al nobilierei familiei italiene Sforza, o moștenire a prințului:

„Într-o zi mi s-a arătat cortul de război al regelui din urmă. Era întins pe o păjițe și părea că este un castel mare; zidurile de pânză aveau creneluri și de departe părea să fie din zidărie; erau două porți mari de ieșire... înăuntru erau patru pavilioane mari... în mijloc era o sală mare, de jur împrejurul zidurilor erau stăule, despărțite în locuințe pentru scutieri și slujitori; toate corzile erau de mătase”.

Ne aflăm, mai ales după 1600, în epoca unei înclinaii deosebite către serbări, către „punerea în scenă”, noile timpuri aducând curtea în

centrul a tot ce era ceremonial. Nu întâmplător, din această vreme datează informațiile ofenite cu lux de amănunte despre nunți domnești, precum aceea din 1645 a Mariei, fiica lui Vasile Lupu, cu șeful calvinilor polonezi, Janusz Radziwill, viitorul hatman al Lituaniei; indirect informat despre aceasta, germanul Eberhard Werner Happel vorbește despre darurile oferite de solii diverșilor suverani - din Polonia, din Brandenburg, din Curlanda, din Transilvania, din Țara Românească sau de la Constantinopol -, între ele nelipsind armele și ceasornicele artistice cizelate („Künstlich gemacht”), mult gustate de manierismul și barocul european, dar, mai ales, vorbește despre serbările pline de fast, amintind de ceea ce fuseseră în Renaștere cunoscutele „Joyusetés”, implicând chiar scenografiile semănând cu cele dinainte de 1600, ce adăposteau lupte ale unor uriași cu lei și cu elefanți sau simulări de bătălii, căci „fuseseră construite anume diferite imitații de castele,

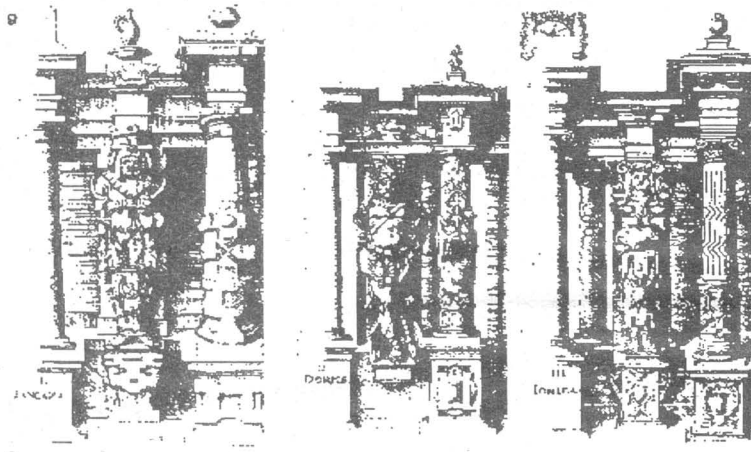
să ceară pace. Și s-au făcut și multe alte jocuri și tot feluri de dansuri, turcești, arăbești, chinezești, tătarești, franțuzești, spaniole și leșești și au ținut toată noaptea până la ziuă”.

Acest veritabil caleidoscop audiovizual trădează eclecticismul stilistic al timpului, dar și deschiderile culturale ale locului.

Veacul al XVII-lea european, amator de „puneri în scenă” și de scenografii, a mai fost și epoca în care miniaturalele machete - și ele dependente, în fond, de o viziune scenografică - își încep timpul lor de aur, legate fiind, e drept, în primul rând de arta războiului, și ea încă atât de impregnată, de la armuri la obiceiuri, de gustul baroc; nu întâmplător, poate, într-o vreme în care erau întocmite în Elveția machetele de lemn ale cetății Zürich (1627) și erau confecționate în Franța lui Louvois, a lui Vauban și a lui Ludovic al XIV-lea, după 1668, primele machete făcute pe teren, din lemn și din carton, ale unor fortificații

dinlăuntru și denafară. Și o au trimis la împărăție, de o au vădănt, și mult s-au mirat de mărirea ei, ce iera din singură sraea locului, cu apă și cu stânci de piatră împregiuriu minunat locu. Și mai mult acesta” - continuă naiv, parcă admirativ și el, cronicarul - „au îndemnatu pe împărăție de au venit la Cămeniță”.

Pentru cineva care este familiarizat cât de cât cu imaginea machetelor de cetăți din barocul european, „chipul... de ciară” lucrat de un cunosător al regiunii Cămeniței precum acest moldovean născut în ținuturile hutiene, cu „tocmelele iei dinlăuntru și denafară”, „cu apă și cu stânci de piatră împregiuriu”, se rânduiește într-o practică artistic-meșteșugărească cu finalități strategice, tipică pentru secolul al XVII-lea, această machetă cu atât de mare însemnătate pentru Poartă, ca și adresarea precisă a turcilor către Gheorghe Duca și a acestuia către Cosmuc presupunând o anume faimă a celui din urmă întru atare îndeletniciri. Am citat cazul acestei

palate și corăbii care erau luate cu asalt și cucerite”.

Ar fi de adăugat, în același sens al ilustrării unui gust local pentru asemenea înfiripări scenografice efemere, că o jumătate de veac după serbările de la curtea Moldovei, în Țara Românească, tot cu prilejul unei nunți de fiică princiară - cea din februarie 1698, a domniei Iilca - fiica lui Constantin Brâncoveanu - cu paharnicul Scarlatache Mavrocordat, fiul lui Alexandru Exaporitul -, sticlarul Georg Franz Kreybich din Boemia putea consemna următoarea scenă, aluzie evidentă la evenimentele contemporane - este vorba de războiul turco-austriac, în care tatăl generalului domnesc, marele dragoman al Porții, era atât de implicat -, dar și impregnată de un eclecticism ce nu poate scăpa nimănui: „A fost veselie și aveai ce vedea, tot lucruri vrednice de a fi văzute, căci după terminarea ospățului, în aceeași sală în care se prânzise, a fost ridicată o cetate, împrejurată de turci, iar în cetate erau nemți. Turcii băteau cetatea cu tunuri și bombarde și-i șileau să se predea și

din Hainaut și din Flandra, la celălalt capăt al continentului, în Moldova, existau specialiști ce puteau face asemenea machete precum, în 1672, boiernașul din părțile Hotinului, Grigore Cosmuc, cel pe care, un deceniu mai târziu, îl vom întâlni în preajma lui Șerban Cantacuzino în Țara Românească. Să ne amintim, pentru aceasta, textul din „Letopisețul” lui Ion Neculce, urmând evenimentele ce au dus la campania antiotomană a lui Mahomed al IV-lea spre hotarele Poloniei la începutul veacului al XVII-lea: „Iară dupăcețea zarve, cât s-au făcut vară, s-au găit împărăția Turcului și au puresc cu oști să vie asupra Țării Leșești, să dobândiască vestita cetate Cămenița. Și au trimis poroncă la Duca Vodă să-i trimiță chip și starea cetății Cămeniței, să vadă ce loc și ce țarie aru ave... Duca Vodă au trimis pe un nemii din ținutul Hotinului, anume Gligorie Cosmuc, ce iera foarte meșter de scrisori și de săpături la pietre și la alte lucruri, de au făcut chipu cetății Cămeniței de ciară, cu toate tocmelele iei

mici scenografii concepute în Moldova celei de a doua jumătăți a veacului al XVII-lea tocmai spre a pune în relație de perfectă contemporaneitate cu machetele occidentale de același tip, pe de o parte, pentru a indica legătura meșteșugului lui Cosmuc cu o practică curentă a barocului european, pe de altă parte.

Gustul baroc - al acestui „baroc de după Bizanț” - pentru interioare alicie fastuoase, ornate cu faianță turco-persană sau cu tapete aurite din piele de Cordoba, la Iași, la București și la Alba Iulia, a fost extrapolat, devenind un gust marcat pentru natură, pentru o natură concepută ca un autentic decor al arhitecturilor religioase sau civile, „rezidențiale”, ale timpului. O natură pe care o regăsim, timidă și surprinzătoare, drept fundal ușor italianizat - în care apar munți, ape, o barcă, o corabie - al unei foarte ortodoxe icoane a „Sf. Paraschiva” oferită de mitropolitul cărurar al Țării Românești, Ștefan, în timpul lui Mihnea al III-lea, unei biserici din Vâlcea, aceea de la

Bălănești - Râmești. O natură, de asemenea, oronată artificial în grădini „all italiana” - de felul celor amintite de Sivori la Târgoviște -, iar în Transilvania, curând după 1600, întâlnită în Moldova după 1670, când aflăm că o galerie a palatului din Iași avea „o ieșire la o grădină între ziduri după moda italienească”, spre a cita pe călătorul polon Michal Floryan Rzewuski, staroste de Helm, vizitator al curții lui Antonie Vodă Ruset. Același Ruset căruia, de Crăciunul anului 1676, „strălucicii Costini” - adică fiii cronicarului Miron Costin -, într-un discurs meșteșugit cu titlu latinesc, „i-a oferit un labirint închinat în lauda numelui său”; era un discurs care, dincolo de referiri livrești la antichitate și dincolo de aluziile la politica momentului, întovărășite, pe cât se pare, tocmai o scenografică aranjare peisagistică a unei grădini, pe care am interpretat-o ca o aluzie la onomastica „florală” a neamului Rusetesc a cărui stemă avea să fie tocmai un vas de flori: „Și deoarece în timp de pace este obiceiul ca regii și domnii să se desfete în frumusețea grădinilor... deci și noi pentru petrecerea plăcută a prealumnatei mării tale, am sădit și am ridicat prin plante agătoare o grădină a lui Apollo în patru colțuri după îndemănarea noastră, în care, când pe lângă muzee din Helican, Dianele vor duce horele lor dănuitoare, și oriunde se va întâmpla să fie cu dansurile lor, peste tot vor găsi și vor căuta slava numelui tău”. Erau, reduce aici doar la o expresie scenografică barocă, desigur, și în spiritul unui alegorism străveziu, grădini aidoma celor văzute de Del Chiaro, secretarul florentin al lui Brâncoveanu, la curtea acestuia sau în junii reședințelor sale din câmpie. Acestea reflectau latura rezidențială și sărbătorească a mentalității brâncovenești aparținând nivelului de civilizație nobiliară românească.

Să ascultăm, în acest sens, „Cronica anonimă” a lui Constantin Vodă: „În vreme ce merse la satul mării sale, la Obilești, unde heleșteu mare este și plimbare foarte frumoasă de primăvară, unde nu o dată, ci de mai multe ori zicea mării sa: că este timp numai a plimbărilor grijă vom avea din Obilești în București, de aici în Mogoșoaia, de aici în Potlogi, de aici în Târgoviște, vom trece vara și la toamnă la vii vom merge, unde ni se va părea”.

Erau, toate acestea, autentice locuri de arhitectură rezidențială, rânduite într-un fenomen european amplu al sfârșitului de secol XVII și începutului de secol XVIII, cu grădini care adăposteau fântâni, chioșcuri, foișoare și care erau așezate într-un peisaj rigizat el însuși, cu perspective pline de o poezie nebănuită.

În epoca fanariotă această arhitectură rezidențială, cu tenta sa de efemeritate regăsită în amintelile chioșcuri și foișoare, de lemn și de zid, ornate cu stuc policolor, ale Marmocordaților și Ghicleștilor, ale Ipsilanților și Moruzșilor, și o dată cu ea autentică „Jardinomanie” a timpului vor deveni condiția sine qua non a „Loisiri”-ului, a „zăbavei”, a petrecerii în tihnă, a „primbărilor” atât de apreciate în mediul alic, seniorial, ca o prelungire orientalo-europeană a unui fenomen din Occident.

În preajma unor atare monumente rezidențiale, în grădinile adânci și umbroase ale caselor de boieri din capitalele princiară românești - cele pe care un prinț de Ligne avea să le evocă cu admirație -, spectacolele primei epoci moderne, cele ale păpușarilor și cele „culte”, ale primilor actori itneranți, vor adăuga o dimensiune sărbătorească modemității noastre.

Bazil Gruia la 85 de ani

Bazil Gruia s-a născut în Cisteiul de Mureș (Alba) la 5 ianuarie 1909. A debutat editorial în 1929 cu un volum, *În Tara Toamnei*, primit bine de critică, între comentarii poetului de 20 de ani numărându-se și George Călinescu. Paradoxal, după acest debut timpuriu, absentează din viața literară patru decenii, fiind absorbit, se pare, de profesia de avocat, înaintea de război implicându-se și într-un proces politic de răsunet, dar și datorită vremurilor vitrege care au urmat după 1944. Va fi unul dintre apropiații lui Lucian Blaga în anii '50. Referinți la această perioadă de devotație prietenie, în care marele poet și filosof a fost greu lovit de regimul comunist, se întâlnesc în *Luntrea lui Caron*, cum și în cărțile de memorialistică documentară ale sărbătoritului de astăzi: *Blaga inedit, amintiri și documente* (1974) și *Blaga inedit, efugii documentare* (1981). În poezie, Bazil Gruia „redobutează” în 1968 cu *Ardeea etapelor*. De la această dată el publică în serie, la intervale mici de timp, următoarele cărți: *Obsesia verii* (1972), *Patima albă* (1976), *Efugii riscului* (1978), *Inscripții pe tăbițe de aer* (1981), *Miraculoșii Alter Ego* (1985), *Infinitul de fiecare zi* (1987), *A patra dimensiune* (1989), *Pelerin la Curtea Miracolelor* (1991). De asemenea, în 1984, Editura „Europa” din Budapesta îi tipărește în limba maghiară antologia *Fabulosul braconaj*. La 85 de ani, Bazil Gruia e un poet pe cât de vital pe atât de fecund, îndreptățind deplin sintagma prin care l-a definit Șerban Cioculescu: „cel mai bătrân tânăr poet al Clujului”. Îi dorim să rămână și de acum încolo la fel! (Ion COCORĂ)

„Această culegere de versuri (în *Tara Toamnei*) exprimă cu grație sentimentele oneste și delicate ale unui suflet cu o structură încă romantică, neapărat la complicația vieții sufletești mai noi (...) de peste tot se desprinde impresia că ne aflăm în fața unui temperament poetic real” (...) G. CĂLINESCU, *Viața literară* nr. 21/1929.

„Față de volumul din 1972, *Obsesia verii*, la care remarcăm reușita poeziei thanatice și erotice, Bazil Gruia își amplifică în *Patima albă* sursele inspirației. O sensibilă diferență poate fi observată și în domeniul fixării expresiei: în marea lor majoritate poeziile renunță la efectele muzicale, la rimă, pentru a profita de avantajele metalelor dense, moderne și ale versului concentrând multiple semnificații. Un evident salt calitativ, o marcantă evoluție a unui poet scrupulos și discret dar care și-a găsit sunetul grav și pătrunzător de violoncel. L-aș numi pe Bazil Gruia „poetul arderii etapelor”, după titlul uneia din cărțile sale de poezie”. ȘERBAN CIOCULESCU. Din *Cuvânt înainte la Patima albă*. (1976)

Este surprinzător totuși cum un poet fiind un apropiat al lui Blaga, nu apare catalizat în creația literară de prezența acestuia și regăsindu-se astfel aura nu este deloc blagian. Poetul este un temperament solar un vitalist (...). De aceea spunem că apropierea de către unii critici, a acestui lirism raționalist, latin, de lirica metafizică blagiană este neavenită. De asemenea versul lung, horajian, cu sunet propriu, indică o atitudine structurală prozodică.

Poet important, Bazil Gruia, prin experiența sa de creație de peste o jumătate de veac, a urcat constant trepte pe scara valorilor. Poezia sa, încă prea puțin cunoscută, nu se bucură de întreaga recunoaștere cuvenită. Se știe însă că popularitatea nu e totdeauna proporțională cu valoarea unei opere care, adeseori, își dobândește notorietatea abia cu trecerea timpului. PETRU POANTĂ, din *Prefața* la volumul, *A patra dimensiune*, 1989.

NU VOM MURI DE TOT

Ți-ai prevăzut, Visătorule, imaginea-n ziua de mâine încă de ieri.
Trecutul și Prezentul - temelii pe care-ți construiești Viitorul.
Străduinți și gânduri ai înscris în tainicul proiect al ineditiei construcții,
să nu ridici palisade subrede, să înfrunți asalturile vântului,
să nu devină spectru de ruine răvășite de seisme.

O, Visătorule, sub nici o zare nu te abandonezi zădărnici.
Între Cosmos și ființa noastră închipi o desvărșită omologie -
capul transfigurează cerul, mâinile semnifică pământul,
ochiul - oglinda apelor. Ele amintesc de Apa Vieții
curgând prin Paradis. Și de pomul născădău din același tărâm.
Mereu încerci să cuprinzi în contur micro și macrocosmosul veacurilor.

Oricum, te-nțămpină ca o fantasmă obsesia întrebării:
Oare noi oamenii vom dăinui cumva și după moarte?
Ah, nu te măni, Visătorule. Ființa noastră nu va muri de tot.
După ce fierbinți hormoni vor exalta-n moștenirea urmașilor,
din ultimele bătaii ale inimii se vor înfriga
unde de răzlețe enzime și nevăzute precum sunetul
vor rătăci intrând în flux de seve ori în primele constelații;
din creierul tău o pleiadă năvalnică de neuroni se va îmbina
în aura materiei cerebrale a Marei Tot.
Poate mulți hormoni și hemoglobine se vor preface-n aburi
ori vor alcătui febrile nuclele plutind prin văzduh.
Uluitoare sublimări, reverberații divine
care ție, Visătorule, și ficuăria din noi i s-au dăruit
încă de la naștere. Tu-ntruchipezi o particulă a dumnezeirii.
Marelă Zeu, Dumnezeu, pare a-și avea sediul dispersat în tot ce este.

Nu, nu vom muri de tot. Instinctul Vieții pălește vălvele Morții.
Senzorii ființei presimt cum întorcerea în Infinit
se va săvârși cu ceea ce în noi e sortit
dăinuirii eterne într-o materie și spirii,
cu toate meta-formozeele arderii noastre de etape, transmise lumii
pe lungimi de undă, prin antena parabolică a timpului.
Nu vom muri de tot.

ETERNELE MORĂRIȚE

Duh străbun de sub glijii ori de sub bolți azurii
ne destăinuie tălcul Timpului în sibilinele ape

așa cum ele ne poartă-n contrarii arderi de etape.
Timpul? Anii? Zvonurile-n vîiet sunt vești
de la moara ascunsă-n povești de cele două surori vitrege,
morărițe aprige: Viața și Moartea, măcinând
sub soare năvalnic ori lampa lumii
materia densă a lumii
făina minunii ascunsă-n grunții de întuneric pietros.

Morărița albă o cerne la scocuri de os luminos
iar morărița cea neagră cerne tenebre cât s-o îngroape
sub mormântul lutos. Dar iată că involburate fire
de albă făină-lumină din văzduhuri anină
înainte și după mormânt. Ne prefacă în cânt,
în zvon, ape și vânt atât cât morărița abă
veșnic să-nvârtă moara sublimă.
Atât cât făina albă să-și respire
prin uimitoare scocuri tumultul
și să-ntrască-n lumină oricât ar fi multul
de spectre și fabuloase tenebre -
din făina morăriței negre.

STEA CENUȘIE

Ne consumăm, ne consumăm marea, mica ășșnicie -
și nu știm cât ne-om mai întâlni, prietene, pe-această stradă?
Fără preget încumetarea-n caruselul iluziilor.
Pentru lăudă bătăia inimii ne înfruptăm
înainte de micul dejun cu-o pastilă albă, după masa de prânz
cu una roșie iar seara țărziu c-un drageu albastru.
(Oare de câte ori nu le-am confundat culorile și orarul?)

O, prea mult năzuit-am să cuprindem în sfera unei secunde
cum toate tălcurile mării într-o singură scocică
și de-aici stresul: drama victoriei, înfrângerea cu gust de scrum,
regretul. Ne mângăie doar o noemă: până mai fumează jarul negru
regretul, Zeița Reșemării nu ne poate măsura printre victime.
(Numai când și-acest jar se va stinge vom ști speranța pierdută)

Oare cât ne-om mai întâlni, prietene, pe această stradă?
Gând și pas se clatină, uneori umbliăm noi, altorii numai
umbra cea rea, după ce ne-a prărit umbra cea bună.
Se apropie oare scadența de-a ne întoarce-n anonimul infinitului
de unde smulgându-ne ne-am luat efemerul nume?

În ademenirea cătorva ani de supraviețuire câți trandafiri
ne-or mai sângera cu ghimpii ascunși sb mătușoase miresme?
Cu ochii jumătate deschii scrutăm îndelung Viitorul
cum se-ndepărtează ca un străin spre un amurg fără contur...

Înserarea ne-o luminează deopotrivă o stea cenușie
și parcă-nțezărîm că-n revers poartă păienjenis de paragină -
efugii ale timpului zadarnic irosit.
Oare ne-appropiem de Spațiul gol, de Marele zero?

PASĂREA CU CIOCUL DE AUR

Oare să fii, Visătorule, prietene, mezinul unui astru în declin?
Ah, te-ar suloa vechile otrăvuri ale toamnei: rugina și ceața
dacă-n zarea ta nu și-ar fi înjighebat cuib o pasăre cu ciocul de aur
și-n zbor nu ție-ar purta năzuimțele departe de agonia anotimpului.

Surată înaprăitei măiestrie din basm
lung, prelung și-a zăbut aripa prin văi și înalturi
atingând lucruri, taine, curcubeie, vivrea primelor stele.
Tălcurile desușite i-au prefăcut ciocul în aur.
Oare-n ea îți imaginezi Speranța, Încumetarea, Reveria?

Înșafătabil, mereu te poartă, Visătorule
prin fără de oprești, ademenitoare ținături
și compătimesti răul tănjind zadarnic a revărsare
ferecat în matcă de cătușele malurilor și diguri.

Nici în ceață nu are tihnă pasărea cu ciocul de aur.
O destramă cu razele zborului, se apropie de sufletul lucrurilor
și tot aural peregrinării ție-l dăruie ție.
Înțelegi de ce ardoarea i se răsfărăge-n cercădul lumii.
Surată frenetică a păsării măiestre din basm
strânge pentru tine caractele fiecărei clipe
și n-o să fii, Visătorule, prietene, mezinul unui astru în declin.
N-o să cazi în gol nici când pe arboarele vieții frunza-i tot mai rară
și treci tot mai agitat prin istoria veacului
alcătuitu-ți din ea repere pentru propria biografie.
În orice restriși zboară mereu prin zarea ta Pasărea cu ciocul de aur.

MELOPEE OPTIMISTĂ

Când vremea îmbătrânește și se-adâncește în toamnă
sufletul urcă-n munții lui cu molizi, unde
sub luciul cetinii veșnic verzi caută refugiu.
Unde mai află printre burniți ozonul iluzicii
cântăritu-și de-a pierdut din ce zadarnic se pierde.

În munții lui lăuntrici sufletul se minunează
nu de stulurile migratoare ci de cele rămase aici
deși presimi intemperile apropiate. Precum vulturul
ori minusculel aușel, abia cât o nucă, dar purtând
pe cap penaj, în coroană, de i se spune crășorul
parcă spre sfidarea restrișii ce se lasă pe măguri.

Cu privirea-i în încăntare spre floarea de colț
sufletului nu i se ascunde seninul sub perdeaua serii -
scipătul cetinii îi deschide panoramă în orizont
și printre palisadele de nori poate auzi
strigătul de bucurie al lumii pășnind în infinit.

Mereu destrămând straturile încremenite ale burniței
sufletul descoperă-n munții lui de mult căutate coroni.
Dintre piscuri de taină adună deodată cu azurul căzut
vizetele-i vestede, pigmentate de rugina, ca mâine să le redea
din noi raze starea de grație a vigorii.
Îi pătrunde muzica vântului și-a izvoarelor pădurii
și uită făina de doliu a rândunicii care-a plecat de mult.
Mai păstrează numai imaginea gulerului ei alb
în văzduhul așteptărilor viitorul mărișor...

O, pare a se topi încă de pe-acum ultima negură
în lumina verde a cetinei. Și aude între inimă și măguri
cum tot circulă prin unice vase comunicante
miraculoase seve, ce vor ivi ghițăni de frumuseți, meta-formoze.
Mai aude sufletul, într-o bucoică aventură viitoare
respirări și expirări în valuri de aburi calzi
când va zvăcni în freacă până-n bolți ființa Pământului.

Fănuș NEAGU

Partida de pocher

Motto: Zelul prostiei omenestei de a înghiți momeala

Joseph Conrad

Toți patru fuseseră ofițeri M.I. până la revoluție, într-o unitate specială, și în zilele de odihnă jucau pocher pe deșelate, fără a încălca vreodată legea cuprinzând acel unic articol, care-i ghuieaua dulce a norocului, mierea ispitei și a suferinței și totodată porunca marilor cavaleri din legendele armatei: datoriile de onoare se plătesc în 24 de ore. Jucau mereu numai în garsoniera generalului Parsifal Șerbănescu, văduv de la vârsta de 50 de ani, situată la ultimul etaj dintr-un bloc din marginea Bucureștilor. Garsoniera fusese punct de ascultare, după revoluție generalul o schimbase în locuință de om singular, cu manii desuet erotice și puseuri de romantism – pereți îmbrăcați în lemn de mahon, mobilă de nuc, masă de joc ovală, incomodă, acoperită cu catifea vișinie, scaune cu spătar drept, negre, câteva nuduri în rame groase, o candelă cu sămbure roșu, având dedesubt un mic portret al lui Iisus, cu inscripție în chenar roșu:

*Este căutat
Recompensă enormă*

Iisus din Nazaret, 33 de ani, față prelungă, părul și barba în stil hippy, cicatrici la mâini și la picioare.

Este însoțit de leproși, cerșetori, persecutați și de o bandă de 12 incoruptibili. Inflăcărează masele cu fraze revoluționare ca: „Iubiți-vă unii pe alții!” și „Iartă-ți dușmanii tăi!”

Dacă-l întâlniți, urmați-l.

Când aducea câte-o femeie, dădea jos candelă și portretul și instala o ghirlandă de becuri mici, divers colorate, a căror

tras, bidoane, burlane, cucoane. O copie a cartonului o purta mereu în hanoracul de vânătoare ca s-o strecoare; iarna, când ieșeau la luptă, pe pereții casei îngheteate din blocuri de gheață în *Ostrovlul albastru*, unde veneau să facă pândă și iubite, totdeauna alta, ale primului secretar din județul F.

Pe când erau în cadrele active jucau o dată pe săptămână, vineri sau sâmbătă, și dacă vreunul din ei se afla în misiune îl suna la telefon pe general și îi raporta cifrat: 1) Trecând prin dreptul lunii după o vulpe, pungeașul mulgea căpele = Imposibil să scap, misiunea continuă, apelați la rezervă; 2) Ne aflăm în plin delir de viziuni = voi fi prezent, teribilă poftă am să vă curăț.

Începeu jocul în ceasul când lumina face ghimpi și vântul prinde să neclăjească iedera ce acoperă fereastra și-l isprăveau a doua zi dimineața. Ultimele patru tururi se dovedeau demențiale, fiecare fixa miza după bumul plac, iar dreptul de relans era nelimitat. În acest ceas de extremă încordare, generalul puneă o placă de patefon din care răzbătea o melodie culeasă de pe bijuterii îndoliate, trecea prin noaptea moartă de bătrânețe o răsură, s-auzea tropotul clămpănit al calului – clonc! clonc! clonc! – dar mai mult ca sigur calul n-avea trup, la trăsura trăgea în ham sufletul unui veac stins. Pe bancheta de pluș tocit mănunchiuri de liliac alb se îmbibau cu picături de sânge sleit de viață. Cine pe cine înjunghiasă, și trimiterea soale de moarte, pujiș în păsă. Jucătorii nu se usucă în meditații, patima lor mistuie

mohorât în rugina așteptării unei întâlniri de jaf, ceilalți, adică maiorul Ionescu-Șarpe, căpitanul Rădulescu-Leu și căpitanul Naforniță-Trois fontaines, îmbrăcați cu oboseală, arțăgoși până-n măduva oaselor, dar nelăsând să se vadă mânia și pe boturile lor mânjite cu ipocrizie cazonă cărteau împotriva melodiei printr-o strămbătură a feței sau fluierând ușor, atât cât să zdruncine moțâiala dogului arlechin, picături negre dispuse neuniform pe fond alb, încolăcit pe blana de leu întinsă la picioarele patului. Oricât i-ar fi dezgustat cântecul, nu stricau niciodată ceremonia jocului, fiecare trăind cu toată ființa versiunea balcanică a ruletei rusești: pui de lele, născut din mamă curvă și tată pederast, jur că te voi face să-ți vâri găul într-un streang din mașele tale impletit. Singur Parsifal Șerbănescu, cu găul lung și umeri povârniți, cu ochii tăiați în perlă verde, brațele subțiri, palme înguste, elegant acoperind cărțile, își permitea, câteodată, să amenințe, disprețuitor:

- În seara asta vă voi împinge sub vântul calicei. Nu-i simțiți răsuflarea-n ceafă?

- Domnule general, răspundea maiorul Ionescu-Șarpe, scund, chel, cu fața numai carne macră, credeți că vom muri de foame? Naforniță-Trois fontaines și Rădulescu-Leu vor deveni donatori de sânge, iar eu donator de spermă.

Ionescu-Șarpe era tobă de idei generale de tipul: cu brelanul de ași plătești și plângi (sau) uliul are ochi de drac (sau) ața se rupe la rosătură (sau) bani albi pentru zile negre, ehe! *sporco denaro, sporco denaro...*

Bani avuseseră dintotdeauna, fiindcă se priceuseră să lopăteze nostim, ceea ce înseamnă cu enorm de multă prudență, teamă de randafirie, elocință veselă, prin apele norocului. Înainte de '89, generalul inunda piața cu flori, mai ales crizanteme, iar în săptămâna Crăciunului cu mii de fire de liliac alb, cultivate de o rudă prin alianță în sera vilei sale de la Otopeni. Confiscările de aur și valută se inventariu sub supravegherea lui. Cei prinși cu o sută de dolari pe piața neagră erau judecați în regim de urgență și trimiși pentru o lună la închisoare. Scăpau cu câteva perechi de palme, dacă vindeau unul sau doi borfași neafliți în evidența miliției. Vânat mărunț, obleți sau cărâșei creșcuți în văi

stropite cu diamante, cădeau rar și erau aduși prin intrări secrete direct la generalul Parsifal Șerbănescu, care-i întâmpina, de cele mai multe ori, îmbrăcat într-un costum de mătase lila, confiscat de la un cântăreț de bar încalcit într-o afacere cu niște cânepă indiană, vesel, surzător, silindu-se să-și țină cât mai încordat găul lung – lbiș, pasărea sacră – în timp ce ochii lui tăiați în perlă verde clipeau măgulilor, iar buzele groase, nelalocul lor pe un craniu fără sevă, rosteau:

- Luați loc, -vă rog. Serviiți un vinișor alb în pahar de cristal?

Dacă arestatul era femeie privirea lui devenea enigmatică asemeni cifrelor lui stare pură, iar mâna dreaptă împingea spre marginele biroului două sticle cu crengi înflorite (trei sferturi din an, îndopa sticlele cu forzița).

- Ia te uită ce mână frumoasă ne-a călcat pragul. Faci parte din tezaurul secret al statului și-ai nimerit în strămtărea Babel-Mandeb, la poarta lacrimilor. Nu te speria, un general nu-i făcut din cocoloașe de seu de câine. Nu bat niciodată. De altminteri, am propus ca toți subordonații mei să umble, la servicii, în meși turcești sau papuci de căprioare.

Se oprea să arate două postere înfățișând, primul, o ciută culcată în frunze ruginite de fași, fericită să suporte, culcat pe șoldul ei, capul vișelului, al doilea, un coș cu șase căței maronii. De o parte și de alta a acestor imagini suferând naivitate, candoare, lenă genuină, zece fire de trestie de zahăr aduse din Cuba lui Fidel Castro.

- Vezi, acestor tablouri sau visului ce se prelinge din ele, li s-ar fi potrivit o altă plăintă, Sanseverina. N-o cunosc, mi s-a vorbit în treacăt despre ea și-mi place numele. Sanseverina, dăruiește-mi inima ta. Scuză-mă o clipă (șiși ducea pumnii la ochi și-și freca pleoapele, suferea de tulburări ale vederii, rămănea câteva zeci de secunde orb), dă-mi voie să am... oh... un gând, o călăuză prin întineric. Sufăr de-o stângăcie a pupilelor. Toți suntem pândiți din umbră de tot soiul de căpcăuni. Moartea, extrema doamnă de camellii agitând măciucii de mac. Dumneata, portocaloară, fă-o pentru mine, respiră-n dormitori și încearcă să contractezi o tuberculoză, pentru că tuberculoza e aceea care trănțește așa-n istorie sifilisului, începând de la Mediterană și până-n stepele calmăce. Mie mi-e drag s-aud cum cad merele și să cumpăr cămăși. Mi-am construit un edificiu din dragoste pentru fructe și femei. Imi plac piarsicele, prunele, perlele. Fructele sunt inima luminii. Dăruiește-mi inima ta.

- Vorbii serios, domnule general!
- Poftim!?

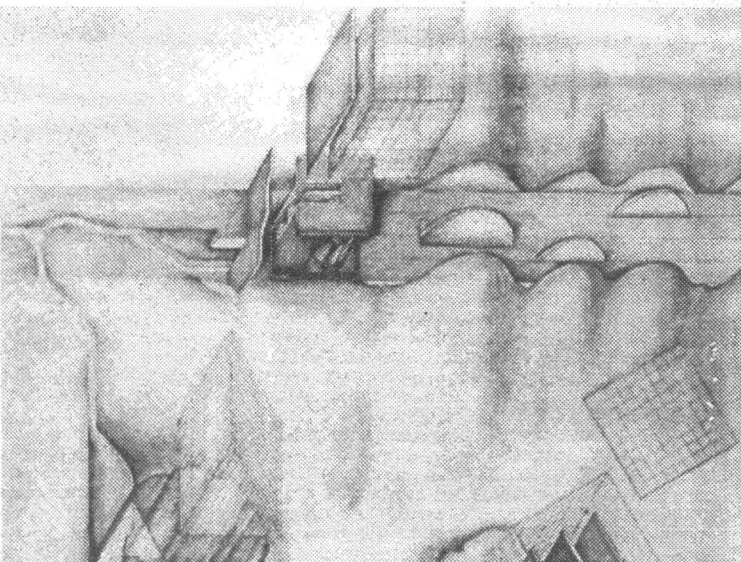
- Am crezut că-mi faceți o declarație de dragoste.

- Cât fac patru biserici una peste alta?

- Patru etaje de sfinți.

- Greșești, patru biserici una peste alta fac o catedrală. Asta mi-a spus-o împărăteasa Farah a Iranului, când a fost în vizită în România și eu eram șeful gărzii ce-o păzeau. Frumoasă femeie, Persia transfigurată de ninsoare. Ți-ar plăcea să te pierzi în Orientul arab? Fanatism, obscurantism, drumul Damascului. Dar nu, tu ești posedată de strălucirea aurului ca de diavol. Și-ți plac dolarii! Cred că-ți plac și femeile. Oh, sigur că da, relațiile safice, vă închipuiți voi, vă învâluie în mister. Probabil că primul bărbat te-a luat cu hapa de la părinți și te-a depărtat de matca împerecherilor firești. Un prieten al meu (era Ionescu-Șarpe) trăiește cu o călugăriță. Păcatul dublu, susține el, distruge rutina. Neajunsul acestei legături sunt posturile. În săptămânile de post, călugărița îl ține la respect. Alt prieten (se referea la căpitanul Rădulescu-Leu, binefăcut tot fără a-i divulga numele), ciupit de vârsat, scobit cu pumnalul parcă, ciupit chiar și pe mădular... majoritatea doamnelor apreciază mult această poveste, ... a descoperit, într-o seară, că nevastă-sa e muscată pe fese. Urme vinete de colți. „Ce s-a întâmplat?” o ntreabă. „M-a mușcat un câine!” „Dumnezeule, și de ce nu mi-ai spus?” „N-am vrut să-ți fac griji”. A dus-o la spital și curva a trebuit să

Raimund ABRAHAM
Casa cu nouă umbre (I)

lumină alternantă stârnea impresia unei nopți din sărbătorile Crăciunului sau a unei nopți a înnoiri, ca aceea din preajma primăverii, când cocorii trec în zbor spre nordul continentalului și inima roștește singură: sunt îndureratul și neîndemânaticul prieten al primăverii, îi aștept sosirea și revărsarea, ghiocelul, magnolia, paharul cu spirt extras din sevă de mesteacăn. În locul portretului Mântuitorului atârna un carton conținând, în scrierea gotică, o reclamă a virilității culeasă de la un tocalar ambulat: acuzăm ace, brice, carice, lame de ras, fete de

numai argint, în gătelejle clesidrei care le măsoară zilele gălgăie nisp din răni aurifiere, toți dorm cu capul în prăpastie și cu inima pe perna speranței umplută cu trifoi în patru foi, cusută cu fir din barba lui Dumnezeu și mirosind, când o adună în brațe, a miere damnică, plătită cu banii de la canioță ca să le strecoare în vis chintele royale. Placa, generalul o puneă numai către ceasul din leșimul zorilor. Ca să irite. Ca să domine. Melodia, pe el îl revigora, pe ceilalți îi călca pe nervi. Mirosind, ca și camera, a tutun scump acrindu-se treptat, a cafea rece și searbădă, a coniac

mocirloase din icrele aduse, lipite de picioarele sau fulgii păsărilor venite din Delta Europei sau cel puțin din lacurile ei mai de seamă. Pentru plevușcă aruncau în vânzoleala din holul hotelurilor de mână a treia iscoade mici, în paradiese rupte, care pescuiau nu cu năvodul, ci cu undița răscută din ac figănesc prin subsoluri, poduri, closete. Șmenarii de vișă aleasă, crapeii trufași, cu solzi aprinși ca petala de randafir și doldora de icre roșii cât bobul de linte și curvele de lux în haine de astrahan, cu cocul sprijinit în ace de păr

îndure douăzeci și șapte de injecții în burcă cu ser antirabic. La sfârșit, soțul încornonat i-a îngărmădit toate rochiile în brațe și-a auzărit-o pe scări... Câți dolari ai asupra ta? Dacă, întâmplător, ai fie și cu doi cenți mai puțin, te trimit în beci, străduiește-te să ai cinci mii și pleci imediat acasă. Și nu mai ieși la lucru două săptămâni, pentru că și eei docili sunt vulnerabili.

- Ajutăți-mă să-i număr. Am puțină greutate.

- Vomează în chiuveți. Bunica-mi spune că atunci când vomți se-ntoarce curul cu plocon la gură. Sau preferi un daiquiri? E o băutură miraculoasă, răcorește sângele, alină durerile. Un alt prieten al meu păstrează-n buzunar clihoții amantei pe care-i miroase în clipe de cumpănă. Eu am păstrat de la soție o suviță de păr. A murit pe când se afla într-o excursie în Bulgaria, la Nicopol. Avea ochi bridajați, de asiatică... Și două țape abundente, țape de doică spaniolă. O iubeam mult și făceam dragoste în bustru regal și era, în clipele cele mai voluptoase, de-o paloare domnească.

„E patetic și al dracului de sigur pe el”-constatau muierile în blănuri de astrahan.

Pentru majoritatea arestaților de gen masculin, Parsifal Șerbănescu îmbrăca uniforma militară; impecabil croită, îi cădea turnată pe trup și el se îmbătoșea, devenea caustic și provocator, ca la trecerea în revistă a trupelor, când orice comandant simte o plăcere diabolică să descopere fie și cea mai debilă urmă de rutină și lene. Îl apăsa pe arestat cu privirea verde și dură și rostea:

- O, te-au prins, jongler african. Ehe, bine zice ăl de zice: ai făcut o mare carieră, ai fost nimic și-acum ești zero. Zâmbești, scârnăvie? Crezi că te afli în Islanda? (Arestatul, mai să dea-n boala copiilor.) Islandezii n-au închisori, își țin deținutul în închisorile daneze. Pentru că acolo, todeauna, e ceva putred. Tu te gândești că dacă islandezii mănâncă la micul dejun heringi cu lapte nu știu să prefacă un hoț în stârv. Îți cad cam greu la stomac vorbele astea? Să aprind doi bulgărași de tămăie și să ard câteva bețigoare aromate? Noi ne păstrăm hoții în ochi și-i hrănim cu bujenită de iepure... Nu cunoști mănărea asta? Păcat. Când te vei elibera de la ocnă să cauți în cartea de bucate. Si-i mai hrănim pe ștregarii de teapa ta cu pulpă de berbec, împănată cu căței de usturoi. Iată că-mi veni ceva în minte: de ce nu creșci, mă, rușii, oi? Bagă-mi spânz în nări și n-am să pricep de ce n-o fac.

- Păi, ei, știți, cu sabia...

- Asta-i, ștregarule. Puturoși, te place să învăță sabia, captura de război, ceaiul și nu zerul, votca, nu jînțița. Cu ei, mai todeauna, lucrurile iau o întorsătură urâtă. Îl iubesc pe Dumnezeu, îi bat temenele, dar întrebă-i unde-i Hebronul, ridică din umeri, își greblează barba, nu știu. Hebronul, măi, ticălos cu coada scurtă, măi bastard cu vocea groasă, e cel mai vechi oraș din lume. Acolo s-au oprit, după izgonirea din rai, Adam și Eva. (Șmenarul se întreba dacă generalul își dă aere sau e nebul de legat.) Un subordonat al meu, care trăiește cu o putoare de călugăriță, te-ar fi călcat în picioare până la ora asta. Sfânta aia îți lasă impresia că nu face altceva decât să are câmpul cu doi catări, iar în pauze soarbe roua de pe ierburi și se-mbată cu mireasma florilor de prun, de vișin și de măceș, dar îi pune ibovnicului coarne de cerb cu cine apucă. Și el, maiorașul, se dă plin de vigoare, se înfoaie ca un încheietor de pluton și nu-i decât izmene reci, bocanci cu ținte, planton la closet. Amar, ce-l joacă țărfa pe dește! Un alt prieten, când te-ari afla, cum te-am aflat eu, că furi cu zece mâini, și dai numai cu juma de mână, îți-ar auzări un căine-n spinare și te-ar trimite apoi să faci injecții antirabice. Și tot la două zile te-ari întinde pe masă, legat de mâini și de picioare și-ari aduce-o pe nevastă-sa, are o muier frumoasă, chefal îi zic eu, care umblă numai în pantaloni și poartă cravate fistichii - și te-ari bate le-oaica asta cu creionul la coaie, până te-ai face roșu ca somonul afumat, mult îmi place mie

neamul ăsta de pește, stropit cu vin franțuzesc, de preferință un Chablis, și te-ari bate măi, frumoasa perversă, până n-ai ști dacă te bate sau te sărută pe coaie. Zi bogdaproste c-ai dat peste mine.

- Știu că sunteți om bun. V-am văzut îmbrășișându-vă cu Vivi Lambada de la restaurantul Orient.

- Nu, ăla era un alt general, un tembel. Contra zece mii de lei, se ducea și se îmbrășișea, săptămânal, în public, cu cinci responsabili de complexe comerciale. Inspectorii financiari sau controlorii înghețau de frică, nici unul nu-ndrăznea să mă încerce un inventar la pungașii de responsabili. Treabă cu schepsis, vei zice tu. Nu! Generalul cu pricina a fost degradat, responsabilii închiși. Ii zece înțalini la minele de plumb!

- Eu nu joc la derută, domnule general.

- Ție-ți place aventura?

- Mă îhatați.

- Ești agreabil. Și plin de tupeu. Spune mai departe.

- Fiecare om are-un preț, domnule general.

- Cum ai zis?!

- Am zis că toată lumea ia.

- Oprește-te. Sufăr de tulburări de vedere. Din când în când rămân câteva zeci de secunde orb.

- Vă rog să mă scuzați, n-am vrut, n-am urmărit să vă insult.

- N-ai nici o vină. Mă liniștesc imediat (se freca îndelung la ochi, deslipea încet pleoapele, alunga cu palma păianjenii de umbră). Așa. Eu o să număr câței ăștia maronii iar tu ce ai prin buzunare. Cunoști taina tainelor, ștregarule? Uite, în locul acestor căței maronii voi atârna o cromolitografie cu fuga lui Napoleon din Rusia. Și dedesubt, într-un ghiveci cât o ghiulea un mic palmier cu călcăiul înfipt într-o nucă de cocos, care să-i poartească împăratului:

Stingeți lampa-mpăratească

Măsurați-vă măsura

Finanțați-vă făptura

C-ați belit răsura...

În taina tainelor se cuprinde cea mai de seamă învățătură: *chi tace campa*. Și se întoarce sănătos și mirosind a om deștept în spectacolul vieții, în conca d'oro. Inșă, atenție mărită, două săptămâni, nu scoți nasul din ascunzătoare. Și încă un sfat: ferește-te de fotografi. Au nevoie, ticăloșii ăștia, de cartoane bolnave. Fotografiele ajută la desacralizare, în special cele făcute pe furis. Două săptămâni, de aici înainte te vei ține de mână cu dulcele neam al liniștii și-al plictisiei. Încalci regula, te-ajunge din urmă. Soarta amară sau ceea ce nemții numesc atât de frumos: walpurgisnacht. Basta! și marș afară dihanie parșivă!

Într-o seară de la începutul lui martie 1990, era vineri, se adunaseră din nou în jurul mesei ovale și incomode. Jucaseră în exces și toată noaptea de marți spre miercuri și erau într-o stare de agitație obscură, mica gâlceavă a sângelui care-i cuprinde pe geambași în ceasul deschiderii târgului de cai, mirarea tembelă a motanului, dac-ar fi să priceapă graul omenesc, că e numit porc de căine pentru că a fost găsit de stăpânii dormind în bideu. Urmăriseră la TV buletinul de știri, bând lichior de cireșe amare, înjurând cu distincție toate formațiunile politice din cadrul C.P.U.N. și de câteva clipe generalul asculta cum sună la fereastră austrul purtând în el muguri de ploaie nenăscută, dar înscrisă în cearcănele înserării. Satele din departare, încă aprite sub zăpezi, se încălceau în suvițe de fum sugerând ospitalitate, tihnă, moliciumea odărilor încălzite, cărnați prăjindu-se în tigare, vin roșu sfordând în pahare. Numai drumurile, întâi de un albastru subtil și purificator, apoi de un albastru vântat se îngheșuiau, sub mirosul presimțit al lupilor ieșind la pradă. Seara, în martie, drumurile câmpiei muntene devin egoiste, îmbobocește-n ele o spaimă nedeslușită, din viroagele cu mărcănișuri încălțate se ridică să le calce, inchișitor, vântul.

- De ce? se întreabă deodată colonelul cu glas tare.

- De ce, ce? întreabă Trois fontaines.

- Oh, vorbeam singur. Primăvara începe, de fiecare dată, cu un gând de pierzanie. Anotimp satanic, plin de otrăvă. Și totuși, primăvara, Dumnezeu are ochii albaștri...

- Poate că-i are negri, murmură Ionescu-Șarpe.

- Albaștri, maiorașule, ce naiba! Bunicul avea un frate preot, om serios, știa ce spune: Dumnezeu are ochi albaștri. Dumnezeu nu-i țigan, ca să-i aiibă negri.

- Am vorbit în glumă.

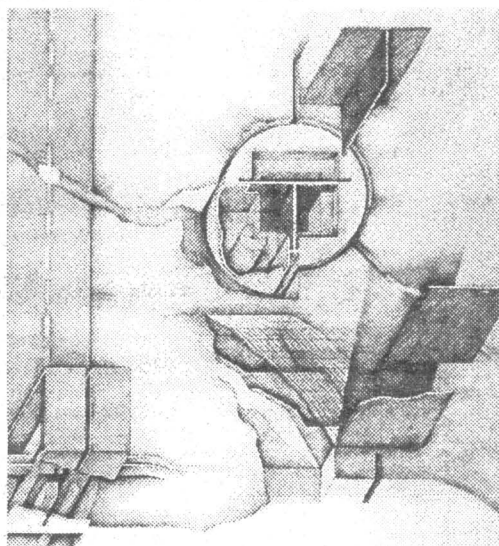
- Ești cam uricios, astăzi, băiete. Apoi încheie storurile. Îmi place mult odaia asta, primește din plin lumina câmpiei, dar nu-mi place culoarea lunii din seara asta. Afurisita de culoare mov. Doctorii mi-au spus că atunci când voi intra, fie și numai pentru douăzeci de secunde, într-o beznă mov, voi fi foarte aproape de orbire. Nu-i cazul să dați apă la șoareci, trageți locurile! Stați, un bob zăbavă! Stop

castigase vărtos. Avea mâini pricepute, privire asimetrică, față imobilă și virtuți de ventrilog - îi numea *fazanii mei* în douăsprezece tonalități. Naformiță-Trois fontaines o ura înverșunat din ziua când pierduse la ea un rastel de pipe, șase piei de cobra indiană și o duzină de cravate de mătase pictate de mână, iar ea-i azvălise disprețuitor: „nu te-mbăta cu lavandă sălcie, marea mea victorie nu e surrogat ăsta, marea mea victorie e aia că, aflându-mă în excursie la Roma, m-am culcat c-un elvețian din garda Vaticanului. „Pe care l-ai plătit din gros să nu dezbrace uniforma de camaval”. „Sigur că da, sigur că da, suflețele”.

- La toți dracii, anunță sever Trois fontaines, nu voi juca nici măcar o mână la această miză.

- Nici eu! i se alinie Ionescu-Șarpe.

- Nici eu! întări frontal Rădulescu-Leu. Pa:sifal Șerbănescu desfăcu baierole

Raimund ABRAHAM
Casa cu nouă umbre (II)

mașinile! De data asta, domnilor, vom juca la miza de o mie de lei, cu blaim obligatoriu.

Partenerii încereniră. Lui Naformiță Trois fontaines îi căzură ghizelele în apă, Rădulescu-Leu, care, dimineața, vânduse pe valută lampa Carcel cu ulei de balenă și o colecție de fiare de câlcat vechi cu coș pentru cărbuni, primite cândva de la un șvab în schimbul vizei pentru Germania federală, avu o halucinație auditivă: la Moldova, la Moldova o a murit lelița Dobra, iar Ionescu-Șarpe lipia din buze fără a fi în stare să încropească un sunet. Își reveni înaintea celorlalți, pocni palmele, apoi se pocni cu ele peste fălcile pătrate, burdușite cu carne macră.

- O mie de lei mizal? Pân-acum jucam ca să ne distrăm. De ce să ne desfrănăm? De ce să ne ruinăm?

- Il serpente, vei juca așa cum îți cânt eu, iar eu, măgar să fii, ori mă distrug cu mâna mea, ori ajung să-mi trimit rufele la spălata la Londra, ca Marghioloman. Și n-o să mă pândească pasa neagră, fiți siguri, fiindcă astăzi am descoperit că cea mai urâtă femeie din România tuturor timpurilor, iar de trei ani, de când a rămas la New-York, și cea mai urâtă femeie din SUA, își plimbă din nou hărca năclăit de mușți prin București.

- Cine? Renée Annie?!

- Da, camelia roșie în persoană. Liberă, glorioasă și scârbos de urâtă de la tinerete până la bătrânețe, s-a întors să-și plimbe țăna prin extrănele vântului înnoitor.

Naformiță-Trois fontaines, se scutură cu un bivol.

- Simt, declară el, cu stomacul plin de ațe verzi, că mi se întoarce sufletul pe dos.

Renée Annie, peruchieră și informatoare de bunăvoie a Miliției și Securității, fusese vreme îndelungată jucătorul de rezervă și ori de câte ori o chemaseră să suplinească un titular

pungii din piele de porc în care păstra fisele, îndesă mâna, la zornăi arășos și se lipi cu spinaere de spătarul scaunului.

- Frapant, fulminant, atractiv moment. A tot seigneur, toute honneur! V-amintiți, domnilor, că v-am dus într-o seară demult, într-o casă clandestină unde killerii noștri, înaintea de-a porni în misiune peste graniță se distrau câteva zile după pofta inimii. În seara cu pricina, să vezi și să nu crezi, își făcuseră clisme cu vin roșu, s-au deșertat urlând ca nebunii, apoi au năvălit în sala ruletei și-au jucat sute de dolari. La toți dracii, Trois fontaines, sunt convins că n-ai uitat cum o sărătuți pe curva care arunca bila din sexul ei cu o forță de invindiat. De câte ori ai sărutat bila? Cuprierile se schimbau din sfert în sfert de oră și toate erau *fabișe*, ceea ce, în turcește, înseamnă curve intelectuale. Spre deosebire de voi, care sunteți *orospu*, adică târfoștine de port. Căpitan Naformiță, ai fost trimis în ziua de 19 decembrie 1989, la Paris, să plătești un milion de dolari străinilor care lucrău pentru noi. Până să ajungi la întâlnire - restaurantul Trois fontaines, 60 km. distanță de Paris - ai stat ascuns, câteva zile; trebuia, evident, să fii cu ochii în patru. Pe 22 decembrie a izbucnit, aici, revoluția și tâmpit ai fi fost să mai pui un dolar în palma cuiva. Trage din stomac o gură de venin negru și zi după mine: Gené, Tekel, Uphașgin. Sau voi, homosexualii, nu obișnuți să jurăți voi, care vă jucați trupurile frumoși și de-andăratelea, vă credeți egalii zeilor?

- Domnule general, se amestecă Rădulescu-Leu, vreau să vă atrag atenția...

- Rădulescu-Leu, știu ce dorești: să fii un pic mai acătării. Nu sunt altceva în seara asta decât un fanatic al jocului. Iar în acest scaun sunt gol de sentimente; mai gol decât o scoică goală. Ticăloșule, timp

Partida de pocher

Continuare din pagina 9

de șapte ani, ai fost șeful echipei de spargerii autorizate. Însoțit de hoji de profesie jefuiau pentru tezaurul partidului casele celor părâți că posedă valută și bijuterii. Incasai 5% din valoare, iar hoji 3%. Știu niște doctori care ți-ar face urgent de petrecanie... Ionescu-Șarpe – îl cuprins în lumina ruptă a ochilor tăiați în perlă verde –, mă uit la tine și-mi dau seama că arta de-a trăi se naște din tăceri lungi. Priviți-mă cu curtenie burgheză și nu cu intensitatea bătaioasă a anchetatorului. În noaptea de Crăciun, domnilor, m-am dus la Șarpe să-l colind și să-l semăn cu grâu. Mi-a deschis ușa, cu pistolul în mână. Maioraș, zic, ce-i cu tine? Ți-am întrerupt partida de onanie? În noaptea asta, fiecare om umblă de mână cu Dumnezeu, pune arma-n sertar și servește-mă c-un pahar de vin. Să bem pentru coborârea-n iad a Ceaușeștilor. Când i-am văzut, la televizor căzând sub gloanțe, m-am simțit din nou tânăr și frumos, pe un drum din mieznoaptea Bărăganului - porumb verde până la genunchi, vânt amar dinspre balta Ciulniței, vânt albastru de la Moldova. E un drum, băiete, pe care nu umblă moartea; pe marginea lui, într-un loc înconjurat de salcâmi vechi, muntenii plecați dintre dealurile Râmnicului, cu fructe, la Brăila, se opresc și tăvălesc iarba cu mierlele lor pietroase, țigani prăjesc mațe de oaie, fetele lor dansează goale la răsăritul lunii, iar o gașperică bătrână lucrează cuțite pentru omor din dragoste. Loc fermecat. Acolo am văzut un cal cu aripi. Zbura? m-a întrebat maiorul. Am spus eu că zbura? Era un cal care dormea cu aripile adunate de-a lungul trupului. Și mi-a fost frică să-l scul. Poate erați beat, a rânjit Șarpele. Poate, zic, dar calul era acolo. Și ori de câte ori o cotesc de la Râmnic spre Brăila, mă opresc pe peticul ăla de pământ ridicat de Dumnezeu pe tulpini de lumină, calul mă așteaptă și eu îngenunchez ca să citesc în ochii lui ce întâmplări îmi va mai dăruia viața. Șarpele a avut un surâs costeliv. Mulțumesc, maiorașule, pentru paharul de vin mânăstiresc dar mă supără surâsul ăla rigid

mesteceni, care sunt arborii îndoielii, se sprijină cu sufletul pe șoapta lor veșnic improspătată de vânt. Aznoapte, Ionescule, îi zic – noaptea, știți cu toții, e un teritoriu vibrant –, pe când priveam niște căruțe cu pește sărat intrând în București, am auzit un pui de lup urlând la lună. Ascultându-l, mi-a trecut prin gând că ne povestea lui Dumnezeu pe noi, oamenii. Sau le păra pe căprioare, se amestecă Șarpele. Sau poate-i întreba pe îngeri de ce nu ruginește aurul, maiorașule. Uite, pe 20 decembrie, ai ridicat câțiva saci cu bani din bancă pentru a plăti indemnizațiile convenite de Anul Nou celor o sută de mii de informatori din București. Zornăia în mine fibra pelinului, duritatea lui amară și binefăcătoare. Generația care va răspunde la întrebarea puului de lup de ce nu ruginește aurul va fi nimicită-n copte de caii mongolilor din mileniul trei. Inmulțește, domnule maior Ionescu-Șarpe, o sută de mii cu patru mii de lei, atât cât primea de obicei un informator, împarte apoi sacii la doi și hai să strigăm împreună trăiască revoluția!; fiindcă noi suntem primii ei beneficiari^{*)}. Copii, e primăvară. Luați câte-un ghiocel și înfigeți-l la butonieră. *Noi am învins.* Ce frumos e să ai mormane de bani și să nu mai fii nevoiți să-i ascunzi, să nu-ți mai fie frică de nimeni că ești bogat. Vă rog din suflet, înainte de-a începe jocul, să fluierăm puțin ca mierloii...

Toți patru își pusese ghiocelii la butonieră și, dându-se pe spate, fluierară prelung așa cum își închipuiau ei că fluiera mierloii...

– Mulțumesc, domnilor. Și acum - scoase la iveală un pachet de cărți napolitane - să dăm drumu' poveștii. Fără frică de Dumnezeu, fără teamă de Isus Christos.

Primul pot, zece mii de lei, îl câștigă Rădulescu-Leu cu două perechi; șeptari cu optari.

– Al naibii, curățâ masa cu cărpe cu zdrențe! mărăi generalul. Oh, dar căteii dintâi turbează.

– Vă lamentați, domnule general?! Bogăția ar trebui să-i înobileze pe oameni.

Se împărțiră din nou cărțile.
– Deschid, zise Nafoniță-Trois fontaines. O mie de lei.

– Pe de trei, licită generalul, filând cartea: trei nouari sprinteni se sprijineau cu coatele pe doi decari.

– Pe de nouă, sui grav Ionescu-Șarpe: filase trei dame, un popă beat și un rîșcar de valet, roșu în obraji ca un gigolo. Rădulescu-Leu avzărli cărțile; n-avea haz să riște cu chintă spartă.

– $3 \times 9 = 27$, spuse generalul, sugându-și buzele. Vezi dumneata, domnule, i se

Antologia poezilor din generația '80 alcătuită de Al. Mușina și tipărită la Pitești în editura Vlasie a trecut - nu e de mirare - aproape neobservată într-o vreme în care evenimentele literare sunt strivitor puse în umbră de cele politice.

Eu afirm din start că avem de-a face cu o apariție de excepțional interes - dominând cu severitate anul literar - și adăugându-se prin timp altor două încercări similare devenite clasice (Pillat și Perpessicius: „Antologia poezilor de azi” 1925 și 1928 și Stancu: „Antologia poezilor tineri” 1934.)

Nu-l cunosc pe Mușina (mi-amintesc doar ce spectacol ne-am oferit cândva Florin Mugar și eu citind cu voce tare „Budilla Express”) dar simt nevoia să-l evoc aici cu familiaritate pentru lemerarea sa expediție imaginată și dusă până la capăt (în „teritoriile” anilor '80), pentru gustul sigur cu care a ales textele, pentru curajul de a aduna numai numele frapant-esențiale lăsând multe altele pe dinafară (risc însușit pentru că a rezistat tentației de a-și împovăra ediția cu bătrânescul aparat critic de rigoare, dar pe Călin Vlasie s-ar zice că îl cunosc.

I-am publicat (în „Argeșul” vechi) versuri la vremea când era încă școlar. L-am admirat când, după '89, a fondat într-un oraș ostentativ-acultural o revistă și o editură, i-am citit cu ochi confraterni producțiile poetice. Tipărirea Antologiei (peste 4 milioane de lei) l-a adus în pragul falimentului. Ultima-i plăchetă de versuri a fost cu voioșie bajocărită într-o revistă bucureșteană. Evident, nu s-a apărut. Evident, nici unul din cei 30 de eroi ai Antologiei n-a intervenit. Puțini oameni au puterea să rostească *Noi*, puțini utilizează (altfel decât „electoral”) sintagma *Generația noastră*.

Mușina și Vlasie consacră, fără patetism, meritele unei uimitoare generații cu mare amestecare (vorbă de cronicar) în dilematică imagine a poeziei anului 2000.

N-am la ndemână Antologia. Oricum, n-aș fi

avut nesăbuința s-o comentez „critic”. Am dus-o cu grijă în casa mea de la Câmpulung pentru a o avea pe-aproape atunci când mă voi întoarce la manuscrisele mele poetice. Sunt admiratorul celor 30, cititorul lor „profesionist” dar și - încă în lucrare fiind - generosul lor „adversar”.

Oricine scrie versuri în România de azi e bine să-i aibă sub ochi pe cei 30 (am numărat absolut ca la-nțâmpare: 13 ardeleni, 10 valahi, 5 moldoveni și 2 bănățeni), trebuie să accepte ca pe o evidență locul privilegiat pe care îl ocupă în peisajul liric al momentului și fără a le accepta „dictatura” (deși între ei se află noul Nichita care e un *allfel* de Nichita și se numește Cărtărescu) să încerce să le decodifice programele și să „vadă” mai devreme cu o clipă chipul (însolit și ostentativ *allful*) al poeziei de mâine.

Generația '80 nu e, slavă domnului! un partid literar, nici nu se prezintă ca un „monolit”, nu e ferită de abdicări și dizidențe dar - mai ales prin poezii ei - există.

E prima generație ce are norocul - și povara - de a se exprima *liber*. Cenzura n-a apucat să-i deterneze liniile de forță. Chiar adversitățile (au fost) i-au folosit.

Ea reinventează nebunia funciuară a poeziei, îi aduce într-adaos exuberanță lingvistică, năstrușnicie, humor. Ea abolește interdicții împuse sau asumate, contestă „totul” și „dărâmă” totul.

Nu-i învidiez. Sunt gelos doar pe tinerețea lor, dar, atenție, din prea mult zbulguită, junii uită (știm bancul cu soldatul și cu bastonul de mareaș purtat în ranită) că sub fiecare strălucitor obraz imberb se „ascunde” o barbă (albă) de-un mormul!

Îi vom iubi și pe bătrânii care zac în acești tineri?

Eu da.

Fiindcă am existat între (sau după) multe serii și „generații”, aflându-mă, îndeobște uitat, mai-marele propriei scrisse. Și propriul orgoliu...

Gheorghe TOMOZEI

Glose la o antologie de poezie

Să nu vă supărați, emoția primului bal... Miroase a migdale, capriciile florii de migdal... Lipsesc o clipă și... cred în onoare voastră de ofițeri? Cartea de aur, lansă el trucul clasic prin care se răspândesc încălcelile, este, nu-i așa, careul de valeți, după ce-ai aruncat o damă, un popă, un as. Bărăganul și crivățul, domnilor...

Într-o coridorul din stânga, care ducea la toaletă.

– Stingeți lumina, zise Ionescu-Șarpe.

– De ce? întrebă Nafoniță.

– Pentru că e nevoie de o felie de întuneric... De o felie de întuneric ca o buț de mare violetă.

Nafoniță răsuci comutatorul și tustrei intrară într-o așteptare chirchit. Întunericul îi învălăuse supărat, dușmănos, triumfător. Ingeniozitatea Șarpelui asmuțise ogarii tuturor.

– Vorbii normal, zise maiorul, cât se poate de firesc. Da, domnilor (auzise ușa băii deschizându-se, închizându-se), cei vechi pierdeau averi uriașe, un avocat din Tecuci, prieten cu tata, și-a pierdut casele și nevasta... Și, închipuiți-vă, a pierdut cu chintă royală la damă...

Generalul înaintă băjbând și luă loc pe scaun. Puse cărțile pe masă și întinse o mână spre mormanul de fise. Măna-i tremura.

– Câte cărți doriți, domnule general?

– Servit, răspuse generalul și-și îndesă pumnii în ochi. Pânza de păianjen nu se rupea.

– Trois fontaines?

– Servit.

– Eu, zise, maiorul, iau două bucăți. Și vorbesc. Filă încet, fluieră asmatic și ceru douăzeci de fise.

Generalul întârzie să se pronunțe.

– Plății? întrebă Ionescu-Șarpe.

– N-am voie să mă gândesc? Să fac socoteli? De unde frenezia asta pe capul dumitale?!

– Iertați-mă, n-am vrut să vă supăr.

– Mă dezamăgești, maiorule, căsună glasul profund al generalului. Coborî în

mugete: uu...uuu maica mea! Paianjenii...

– Ce se-nțâmplă, domnule general? întrebă, plin de solicitudine, Rădulescu-Leu.

– Viorele, violete, flori duse-n biserică de Paști. De Paștile mă-sii de viață. Am obosit, domnilor, asta e. Bezna violetă. Otrava blestemelor.

Se sculă, răsturnând scaunul. Îl izbi cu piciorul și se trase cu spatele până la bufetul cu policoarele pline de pahare de Murano. Cei trei respirau în registrul glumelor cazone. Afară, vântul dădea ocoale izmenite prin ploaie.

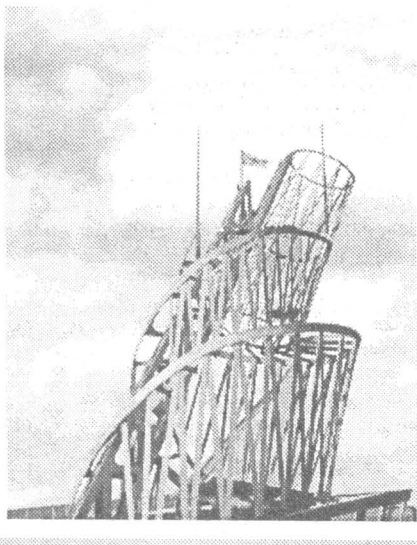
– S-o căutați, băiete, pe putoarea de Renée Annie și să băgați o cucură de săgeți în fundul ei. Am crezut numai în nevestă-mea. De Paști o găteam cu blană de jder, aprindeam lumânări, roșii, puneam orhidee în paharul cu vin tămăios... Se opri, izbucni în răs gâlgăitor, apoi luă poziția de drept și-și descărcă pistolul în țâmplă...

Ionescu-Șarpe aprinse lumina și rosti:

– Noapte bună, domnule general... Noapte bună cu mățișori de salcie. Camarazi, luați cărțile, fișele și să ne cărăm. Ia te uită, avea ful servit. Ne curățâ, porcul, să știți.

– Noapte bună, generale. ■

*) Sumele având în vedere paritatea leu-dolar la începutul anului 1990 pot părea, astăzi, aberant de mari. Ca să risipesc îndoiala cititorului, aduc la cunoștință că un def de mafie bucureșteană mi-a spus că după prăbușirea cu elicopterul a generalului Nuță, adjunct al ministrului de Interne, s-a găsit la o percheziție sumară, în odaia soției lui, 180.000 \$, 250.000 D.M., 11 kg aur în lingouri (n.a.)

TATLIN,
Monument pentru Internaționala a III-a,
reconstituire

în care vibrează infamia. Și m-a cuprins un fel de febră vicleană: hai să-l aduc pe Ionescu-Șarpe în starea de grație a fetei care, negăsindu-și iubitul acasă, îi lasă o frunză pe prag. Mai totdeauna o frunză de mesteacăn. Fetelor le place să trăiască între mesteceni, care sunt arborii îndoielii, se

adresă lui Rădulescu-Leu, asta-i fibra pelinului, duritatea lui amară și binefăcătoare. Asta și nu alta.

– $3 \times 27 = 71$, anunță Trois fontaines.

– Prețul unei Dacii?! se miră generalul. Se acceptă. Îmi permiteți, însă, o clipă... trebuie să merg la toaletă. Magia jocului.

ISTORIE LITERARĂ

Marian POPA

Adâncul sens estetic
al strungului în mers

După C. P. Snow, poezii ar fi niște distrugători înnașcuți ai mașinilor; secolul 20 contribuie decisiv la infirmarea sau completarea prin opoziție a definiției. Proletkultul și-a postulat categoric estetica pe activitatea clasei sociale intim legată de mașină, pe relațiile specifice ale industrialului politizat - așadar, omul, uneltele, contextul de adevărat a celor doi termeni, actul muncii, generalizarea cosmică a lumii proletare. Într-un moment sau altul, accentul cade, firește, pe una sau alta dintre relate sau relații: uneori interesează produsul muncii, altelei exclusiv munca sau

fixară în misterul comunicării".

Relațiile Proletkultului cu alte exaltări ale mașinismului sunt desigur ușor de stabilit, înlesnindu-se ideea că toate aceste mișcări provin dintr-un unic spirit al secolului. Ultimul punct din *Manifestul* lui F. T. Marinetti afirmă: „Noi vom cânta marile mulțimi agitate de muncă, de plăcere sau de revoltă; vom cânta marea multicoloră și polifonică ale revoluțiilor în capitalele moderne; vom cânta vibranta ferovare nocturnă a arsenalelor și șantierelor incendiate de violente luni electrice; gărlă lacome, devoratoare de șerpi ce fumegă;

scenografia acestuia. Munca prezintă un scop sau are un caracter pur, chiar gratuit și grandios. După Bogdanov, principalul teoretician al Proletkultului, începutul istoriei speței umane coincide cu acela al muncii, iar acestea cu începuturile limbajului și poeziei. Poezia nouă trebuie să-și evidențieze și să-și onoreze originile și originalitatea ignorate înainte; proletariatul va fi clasa cea mai poetică, mai ales din momentul când el va prelua puterea și-și va instaura dictatura. Pe de altă parte, conform concepției leniniste nealterate în timp, industria cu cele două ramuri ale ei este componenta principală a economiei socialiste: literatura trebuie să-și facă un obiect din universul proletar și să instituie un entuziasm economic nelimitat, pe baza unei perspective necondiționat optimiste asupra relațiilor dintre om și mașină. „Munca nu ucide gândirea și sentimentele muncitorului. Nu, dimpotrivă, ea învinge totul și va crea legi noi. Mașina nu mai e instrumentul supunerii, fumul și zgomotul ei sunt cântece, o chemare puternică la viață, la soare și la luptă. Și muncitorul se identifică el însuși cu mașinile sale: noi suntem fierul, spune el” (Lebedev-Polianski, *Literatura și Revoluția rusă*, 1921). *Flori de fier* (1919) este titlul unui volum de Mihail Gherasimov, poet care crede că estetica industrialului poate fi cel puțin tot atât de importantă ca orice altă din cele omologate anterior și tot el, într-un *Electropoem* (1922), realizează simbioza mistică om-electromotor, „ambele corpuri - cel de oțel și cel omenesc - se

fabrică atârnată de nori prin frânghiile răscuite ale fumurilor lor; podurile, asemenea unor gimnastați gigantici, ce pășesc peste fluvii scânteietoare în soare, cu lucruri de cujițe; vapoarele aventuroase ce adulmecă orizontal, locomotivele cu piept larg, ce tropăie pe șine ca niște enorme cai de oțel cu harnașament de țevi și zborul planat al aeroplanelor, a căror elice fălăie în vânt ca un drapel și pare că aplaudă ca o mulțime entuziastă.” Grupul productivist din 1920 își propune ca primă deviză: „Jos arta, trăiască tehnica!”, apoi „Arta colectivă a prezentului este viața constructivă!” Înainte de a consacra câteva manifeste noilor raporturi dintre om și mașină (*Méditations sur la Machine*, 1936; *Manifeste de la justification du desordre*, *Problème d'un Art Nouveau*, 1939), Georges Linze scrie în 1924: „Mașina ne obsedează, ne leagă pe unul de celălalt, ne desparte, ne secătăiește filosofice, ne trezește din mii de ani de somn și ne avântă spre viitor” (*Le Paysage inventarié*). Dilema mașinismului sau cultură este rezolvată: „Este cert că o cultură irațională, legendară, sentimentală, inadecvată este în curs de dispariție.” Urmează edificarea unei societăți și a unei arte noi, pentru care mașinismul va avea un rol capital: „Mașina, această prezență uimitoare, căreia îi înțelegem rău esența pentru că ne înțelegem rău pe noi înșine, nu este, într-un fel, decât traducerea noastră, proiecția noastră pe planul materiei. Chipurile noastre cele mai ascunse se află în ea și niciodată omul nu va fi mai total creat ca prin mașină... Noi avem în jurul nostru, în orașele

noastre, mașini care sunt la fel de inexplicabile ca și florile.” La primul Congres al scriitorilor sovietici, problema activității productive primește alte accente. Munca trebuie să ilustreze doctrina marxist-leninistă și să contribuie la confirmarea justității ei. În cuvântarea inaugurală din 17 august 1934, A. Jdanov precizează că eroii literaturii sovietice nu pot fi decât constructorii comunismului de pe șantiere, din fabrici și din colhozuri, angajați într-o muncă avântată, creatoare, optimistă, eroică și colectivă. În aceeași zi, Maxim Gorki reiterează exigența: „Eroul principal al cârșilor noastre trebuie să fie munca, adică omul format prin muncă, folosind forța tehnicii moderne, și care la rândul-i face munca mai ușoară, mai productivă și o înalță către artă. Trebuie să privim munca drept activitate creatoare...” (*Asupra literaturii sovietice*). Tocmai atitudinea nouă față de muncă deosebește pe scriitorul comunist, muncitor cu condeiul, de cel ogândind „spiritul mic-burghez” care disprețuiește munca și fuge de ea. Cam în aceeași vreme, apar și în România futurii și mecanizorii de duzină ai beltrismului: Eugen Relgis, Al.Tudor-Miu etc. nu pot fi însă factori de rezistență serioasă față de antimașinismul rezolul și profund al unor Blaga și Sadoveanu. Mașinismul în varianta sa proletkultistă devine remarcabil după război.

Există firește și diferențe importante față de futurismul industrial și de versiunile sale sovietice politizate. În manifestarea sa veche și nepolitică, entuziasmul tehnic și industrial era doar o parte din ansamblul psihologic euforizat de civilizația mașinii; pe de altă parte, totul rămânea rezonabil în cadrul exaltării procladine, unicul spațiu de concentrare a industrialului. Un asemenea citadinism este încă un ideal pentru poezii frenetice de felul lui George Mărgărit (*Poezia citadinului*, Victoria, an 1, nr. 9, 29.10.1944), după cum experiențe diferite - de la Walt Whitman la Emile Verhaeren și expresionismul sunt detectabile în *Ultimul peisaj al orașului cenușiu* de Miheea Gheorghiu sau în *Poemul marelui oraș* de I. Viter. Totuși, direcția noii literaturii industrial-proletare își află justele în altă parte. Clasa muncitoare trăiește și muncește în special în orașe, dar nu interesează orașul, ci numai contextul unității industriale - uzina, fabrica, atelierul sau șantierul. Apoi, una din tezele fundamentale ale marxism-leninismului consacră alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare: ultima clasă trebuie respectată măcar teoretic, chiar dacă în textul propagandistic și literar reprezentanții clasei muncitoare descind la sate cum sîlînii pe pământ, și aceasta presupune derelevarea vechilor opoziții dintre sat și oraș, consolidate de la sămănătorism încoace prin preferințe și excluderi în ambele sensuri.

Primele opțiuni mașiniste sunt reperabile scurt timp după 23 august 1944 și caracterul lor este proletkultist în sensul sovietic inițial. Un Sergiu Filerot susține apartenența la massă și la fabrică a poeziei, detaliile antrenate fiind deja specifice toposului proletkultist de programare a poetului: „Șuerul sirenei fabricii sau duduul tractorului să nu-l sperie; fumul furnalelor să nu-l înăbușe”, recomandă el (*Literatură pentru popor*, Victoria, an 1, nr. 8, 28.10.1944). Aceleași dispoziții și imagini la Ștefan Colin, în *Manifest* (idem, an 1, nr. 46, 13.12.1944):

Unul câte unul am să-ți iau, poezii, să zidim împreună:
vine și oasele noastre să nemurească zgărie-
noul poeziei,
să duduie-n zvăcnet de curea de transmisie
aspru
lin
ars
nou
pe șantierul poeziei moderne a Omului Nou,
să șuer-n stihuri sălbatic sirenele zilei,
să bubuie ciocanele inimilor omenirii dezlănțuite,
a milioaneilor de inimi de care poezia
până astăzi n-a vrut s-audă.

Motive lirice cunoscute, reevaluate pozitiv, în noua corolație politică: sirene, motoare, fum, furnale, duduul, șuer, curele de transmisie. Obiectul industrial, mașina, trebuie să fie și noi, ca într-un *Poem pentru plug nou* (Orizont, an 1, nr.4, 1.1.1945) al aceluiași Sergiu Filerot:

Plug nou
remorcat progresiv de tractor.

Încă un erou

- chiar dacă este mașină -

lucru pentru îndulțirea fiecăruia din popor.

În 1946 apare placheta *Inimă și motor* de Eugen Relgis, utilă celui ce ține să facă legătura între futurism și proletkultism.

Un premiu la concursul de poezie al ziarului „*Timpu*” este atribuit poemului *An nou - cântec nou*, produs în colaborare (colaborarea este o posibilitate de creație recomandată de la bun început de Proletkult) de Victor Popa și Octav Pănuț-Iași, care articulează încă mai clar cadrul industrializării politizate:

Tovarăși,
Uzinele
și mașinile
și căminele
noi trebuie să le facem să duduie,
să fiarbă și să suduie.

Noi trebuie să le dăm vlagă vie,
roșilor energie, iureș curelelor,
vifor manivelor,
munca să nu se oprească,
să crească,
să crească!

Tovarăși,
noi n-avem mâni
pentru săni
suntem roi,
de brațe - mușuroi -
și pentru alți cincisute cincizeci și trei de kilometri
noi.

Poemul elogiază munca de pe șantierul căii ferate Agnita-Botorca, în 1948; sunt caracteristicile om-mașină și natură-context industrial, asociații familiare liricii „cosmiste” sovietice din anii '20, care semnifică artefexul uman pe coordonatele naturii, facilitând considerarea elementelor vieții mașinate drept viață ca gen proxim, gen proxim confundabil cu esteticul. Programul estetic mașinist este de altfel frecvent în acest timp. Un Cezar Drăgoi îl afirmă într-un *Raport de activitate* (Studentul român, an 4, seria 3, nr.29, 22.8.1948):

Tovarăși,
voi culege din om, din fructe, din cereale și legume -
cântec pentru noua lume.

De la tovarășele unelte - cântecele svelte.

Tânărlu brigadier este personalizabil în același context de contaminare a mașinismului și naturii într-un *Poem despre examene, brigăzi și Maria* (idem, nr.21, 16.6.1948) de Mihai Dumitriu:

Iar brigadierii suntem noi
Cei din uzinele fierului, pieptul cerului.
Din uzinele grâului, hrana râului.
Din uzinele versului, imboldul mersului.
Noi, brigadierii universului.

Totul devine uzină sau șantier, fabrică sau atelier - de la o sală de examen la Univers. În funcție de această viziune, se convertesc semnificațiile vechi ale lucrurilor și stărilor angajate. Boemul, bunăoară, individ tradițional tuberculos, alcoolic, imoral, scandalaș și palavragiu este convertit în simetricul său mașinist în *Boema 1948* (Flacăra, an 1, nr.23, 6.6.1948) de Dan Deșliu:

Azi cântăm boema roșilor, boema furnalelor,
poezia aspră și grea a metalelor,
frumusețea vânoasă a curelelor unse,
melodia supapelor, cu clapele-ascunse!

Se pasișează de altfel, în acest caz, niște versuri din *Ordin de zi nr.2* de Maiaikovski: „Nu trebuie oameni, / urgent / Muncitori industriali / și nu profesii cu părul lung”.

Este curentă posibilitatea folosirii literaturii pentru elogiul uneltei, devenită emblemă sau realitate originară; producătorul liric este identificabil cu uneltea; în sfârșit, uneltea este poezie ea însăși. Un Costea Chiouru semnează o *Laudă strungurilor noastre* (Flacăra, an 2, nr.32/84, 13.8.1949), Cristian Sărbu o *Odă ciocanului* (Viața Românească, nr.3, martie 1950), Nicolae Nasta stă *De vorbă cu strungul* (Flacăra, nr.7/111, 18.2.1950):

Hei, strungul meu, te-ascult cum cântă
Din zori de zi și până-n seară
și înțeleg de ce acum
Ți-i cântul plin de primăvară.

TEATRU

Cui i-e frică de Marchizul de Sade ?

30 de seri consecutiv (15 oct. - 14 nov. 1993) s-a jucat în pînățele Spațiului Artistic din 50 rue St Sabin (lângă Bastilia) un text șocant semnat (scris la închisoare) de straniu marchiz de Sade, *La philosophie dans le boudoir*. Șocant e textul pentru spectatorul neobișnuit cu crudități erotizante, șocantă e și atmosfera de spectacol, desfășurată între comic și macabru, între protestul politic și libertinajul sexual. Spectatorii sunt introduși, pe rând, printr-o ușă deschisă intermitent de o mână fantomatică, într-un șir de celule ca de pușcărie, unde se petrec scene detașate sinistru, sunt puși să parcurgă reci culoare stăpânite de avortoni în formol, fiind implicați cu încredințarea în derularea unui real „spațiu artistic”. Până ajung în sala finală ei se obișnuiesc cu aerul greu de ironii politice sau de gesturi lascive, sau de cântece nefrești. Iar în ultima sală ei participă aproape direct la un ciclu de inițiere erotică ale cărei personaje sunt o matură și înrăită cocotă, o ingenuă extrem de maleabilă și trei performeri ai sexului masculin. Sade este, desigur, stupefiant și în ziua de azi, când înlocuiește

cruzimile cotidiene de sorginte politică și socială, încălzirile tradiționale ale dreptului omului, cu baroce cruzimi ale simțurilor primare. În comparație și pe un fundament ostentativ filosofic, mult mai bine rezistă și infinit mai umane apar cele din urmă. Și e clar, în acest fel spectacolul neobișnuit iese curând de sub starea de comportament sexual. Într-un fel, pare că Sade ar fi pus problema erotismului, inclusiv pe cele ale homosexualității cam în termenii de azi de la Strassbourg. Iar, trecute prin filtrul artisticului, ele devin întru totul agreabile, naturale.

Surpriza pentru spectatorul român aflat în trecere printre aceste mistere și pantece ale Parisului este că această demonstrație extrem de reușită este „pusă în scenă” de câțiva români, pe lângă care alți câțiva parizieni au fost simpli martori.

Pe Mihai Constantin-Ranin l-am apreciat ca regizor al unui important spectacol cu *Pygmalion* pe scena Teatrului de Stat din Sibiu în urmă cu vreo 6-7 ani. Dovedise atenție și seriozitate, gust pentru fastul și invenția scenică. Acum, la Paris este creatorul Companiei Anamorphoses Spectacle și

forțează spiritul francez, cel puțin în acest spectacol cu Sade, să intre în propria-i formă. Nimic mai franțuzesc decât demersul său în acest text internaționalist. Nou este faptul că îi impune o decisă culoare orientală, la nivelul umanizării oricărui principiu filosofic. În posibilul ecran abstract cu care Sade substituie de regulă pudoarea, Rain transformă penumbrelor în reale falduri de seducție lentă.

Valentin Codoiu (Valco), fost scenograf al Operei Naționale din București aduce și el, poate și involuntar, ceva din transparența cristalină a costumelor din seraiuri și divanuri în linia de modă a Parisului pre-revoluționar. Infuzia e benefică și creează la rândul ei un necesar mister. Iar modul în care utilizează „spațiul” pus la dispoziție este exact calculat în interesul unui anume ritm, al unei anume însinuări.

În fine o descoperim pe superba Ioana Crăciunescu întinsă pe o imaginată sofa (de lemn), devorând excitant un mare ciorchine de struguri și inițindu-se în rolul rafinatei (și sadice, bineînțeles) Doamne de St. Ange. Un surâs derutant și o mișcare nervos reținută îi însoțesc jocul cu care ea însăși va fi fost obligată să se obișnuiască.

În linia celor trei nu fac decât să se înscrie tânăra și încântătoare Sophie Riffont, impecabilul și savurosul Christophe Sigognault (semnează un personaj dificil de divers, Dolmanec, cu foarte nuanțată și armonioasă coloratură - un artist capabil de

mari roleri de subtilitate comică) și elegantul Jean-Camille Sormain (personajul său Chevalier de Mirvel fiind ingenios tratat în profilul inedit al unui pervers naiv și romantic). Invenția cântăta e mezzo-sopranei Sylvie Oussenko și aparițiile episodice ale lui Anne Gavard și Stéphane Diallo întregesc o echipă nu întru totul omogenă, dar receptivă la intențiile de detașare ale regiei, la convenția unei vulgarități rețușate comic și fortificată filosofic.

Pentru că nu mai călătorim

demult cu spiritul capitulativ al unui Dinicu Goleacu și pentru că la destule spectacole pur pariziene am avut rezerve, nu vom conchide nici despre cel al lui Ranin că ar fi fără fisuri. Partea de amatorism (redușă, e drept) a spectacolului putea el însuși s-o orienteze și s-o mascheze (chestie de experiență). Dar esențial rămâne faptul că sunt eliminate cu curaj orice urme de timiditate sau provincialism, că decizia scenei este europeană.

Valentin TAȘCU

În spirit francez

Doă franțuzoaice, ambele din Lyon, au poposit, în plină toamnă a anului trecut, la Turda, nu însă într-un voiaj turistic, ci pentru a lucra un spectacol cu trupa teatrului din localitate. Se înțelege, doamnele în cauză, Béatrice Audry, regizoare, și Joëlle Bruyas, actriță, își justifică gestul în exclusivitate printr-o patimă nebună pentru teatru. Au fost ademenite, pur și simplu, de o experiență artistică inedită. Fiindcă îmi vine greu să cred că ar fi putut să le pună pe drum niște tentații de ordin material. Întrucît, se știe, de unde nu-i, nici Dumnezeu nu ia. În fine, dna Béatrice și dna Joëlle nu au venit cu mâna goală, ci au adus cu danșele și o spirituală comedie, modernă și mondenă totodată, puțin absurdă, puțin suprarealistă, duios-amară, chiar melodramatică, în text și subtext, scrisă de un autor necunoscut (nejucat) la noi, Roger Vitrac, prieten cu

Breton și Artaud, dar și în conflict cu ei, care s-a născut în 1889 și a murit în 1952.

În *Médor*, acesta e titlul piesei lui Vitrac, tema, aparent cel puțin, e bătăuță și răsbătută, obiectul ei fiind eterna dramă a cuplului. În ajunul aniversării unui număr de ani de la căsătorie, defel mulți, soțul și soția se suspectează reciproc că ar fi uitat evenimentul, schimbă replici cu subînțelesuri, se acuză de vini imaginare, uneori cu insinuări ironice, alteori cu agresivitate, ajungând în cele din urmă la un pas de infidelitate. Nu-l și fac deoarece le pică în casă un musafir bizar: căinele Médor. Cu acest personaj necuvântător în realitate, dar cuvântător în piesă, unui subiect realist, destul de banal, i se conferă un statut metaforic, derulându-se cu libertățile îngăduite de logica absurdului, ingenios, fantezist, cu umor, dar și cu o anume notă de gravitate, părandă a fi preocupat în egală

măsură să bine dispună, dar și să dea de gândit. În ciuda faptului că acțiunea urmează un curs linear, poate și naiv moralizator, că intriga în general nu excelează prin nimic ieșit din comun, *Médor* rămâne, totuși, o piesă inteligentă, grațios poetică. Personajele, la rândul lor, au adevăr, o apreciabilă dinamică interioară, definindu-se prin atitudini și reacții particulare, distincte, dacă nu neapărat și prin profunzime, fiind surprinse deseori în situații cu un caracter voit ilar, de o comicitate savuroasă.

Dna Béatrice Audry a descifrat ceea ce a gândit și închipuit Vitrac fără complexul că se învârte în universul unei comedii „mici”. Dimpotrivă, a lăsat impresia că nici nu și-a dorit altceva. Rezultatul imediat a fost un spectacol riguros cumpănit, cu o caligrafie sigură, marcat de invenții regizorale ce vin din text, sporindu-i umorul sau numai nuanțându-l pe cel care efectiv îl conține. Nu încapă nici o îndoială, trupa turdeană nu a mai fost constrânsă la o asemenea disciplină stilistică de pe vremea când se manifesta sub bagheta pe nedrept uitatului, astăzi, i Aureliu Manea. Regizoarea franceză a supus la o permanentă cenzură actorii, nu a scăpat din atenție nici un detaliu de gestică, le-a cerut

Rodica Lăpuște
și
Radu Botar

mereu ritm și simplitate, chiar dacă efectul unor scene importante, cum e aceea a intrării în acțiune a căinelui Médor, se ratează din lipsă de concordanță, explicabilă prin necunoașterea limbii române de către regizoare, între actual scenic și replică. Păcat! Fiindcă s-a consumat multă fantezie și mult efort fizic. Altfel, spectacolul e cucieritor și ca formă și ca spirit. Nu vizează efectele cu orice preț, evită trivialul, cum și derularea monotonă a textului, iar amuzamentul nu e un scop în sine. Fiecare scenă își are o perfectă acoperire în substanță și tensiunea psihologică a

intrigii. Desigur, încă de la prima scenă, aceea cu telefonul, se poate constata că textului i s-a impus o logică spectacolistică, alta deci decât cea literară, care prin dilatarea, cu finețe, a unora dintre situații sau prin concentrarea altora, și într-un caz și în celălalt producându-se o convertire a lor în imagine, creează o supra-realitate de limbaje și semne ce aparțin în exclusivitate demersului regizoral, dependentă structural de expresivitatea imaginii și starea de participare a interpreților. Să nu fiu înțeles greșit! *Médor* nu e nici

Continuare în pagina 13

Trilogia antică și nici Ubu Rex sau Titus Andronicus, ci un agreabil spectacol de cameră, desfășurat în limitele unui inteligent exercițiu de stil, în formula adoptată de o extremă eleganță, de un rafinement împins, uneori, la limita formalismului. De aceea, orice abdicare a actorilor de la rigoarea regiei, cum s-a întâmplat într-o reprezentare la puțin timp după premieră la Cluj, riscă să compromită mecanismul, să-l facă inoperant, lipsindu-l de detașarea și complicitatea pretinse de la actori, ispita unui teatralism de manieră stansavaskiană apropiindu-l de ceea ce Brook consideră că este „teatrul mortal“.

Cum am spus, dna Béatrice Audry a venit la Turda împreună cu actrița Joëlle Bruyas. Dar nu pentru a nu se plictisi, nu pentru a avea cu cine schimba o vorbă curat franțuzească, ci realmente

pentru a o distribui în spectacol. Paradoxal, nu? Pentru că Joëlle Bruyas realizează performanța de a rosti replicile în limba română fără să vorbească românește, și le rostește cu farmec, cu un dulce accent străin, sugerând ipostaza unei bone (acesta e rolul pe care îl interpretează) cu statut de emigrantă. Într-un fel, m-a făcut să mă gândesc la debutul la Paris al Elvirei Popescu. Nu limba în care se exprimă e decisivă pentru prestația de excepție a dnei Joëlle Bruyas, ci tot așa ca și pentru compatrioata noastră, talentul. În ceea ce-i privește pe interpreții români, nu exagerez dacă afirm că și ei au atins performanța, în special prin modul cum au răspuns la solicitările regiei. Radu Botar, în Jacques, soțul, e un actor de vervă, natural, care lasă impresia că rolul îi vine ca o mânășă, că nu i-a ridicat probleme, deși nu se știe dacă

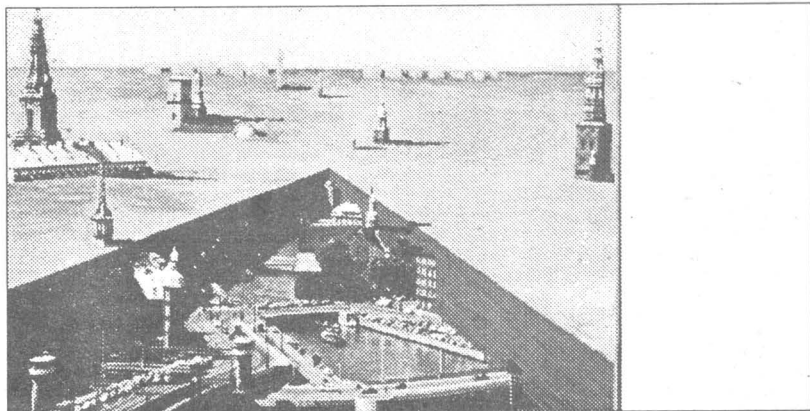
nu a fost tocmai invers. Rodica Lăpuște, în Lucienne, soția, e o actriță cu un temperament exploziv, cu un joc ce se individualizează pregnant printr-o elaborare meticuloasă, dar fără să-și piardă din frustețe și vitalitate, din

senzualitate în ultimă instanță, ceea ce arată că interpreta posedă atât energie lăuntrică, cât și șanse de evoluție. Plauzibil, fără ostentație, e Radu Țicidean în Médor, un câine vorbitor. Își interpretează „personajul” cu inocență,

natural, ca și când câinii ar vorbi de când lumea.

La Turda a avut loc, grație celor două doamne din Lyon, o întâlnire artistică de care s-a profitat din plin.

Ion COCORĂ

ARTE PLASTICE

Expoziția ca diagnostic

„Eu fac tablouri, nu expoziții”, afirma cu nedismulatul orgoliu teribilist – sau poate doar din vanitate – un prieten, cândva pictor de oarecare notorietate. Există în această, să-i zicem, profesune de credință, o doză de naivitate sau de imprudență provenită dintr-un slogan ale cărui premise sunt în egală măsură false și catastrofale. Istoria artei – dar nu numai – este plină de celebrități moarte în anonimat și mizerie, datorită credinței orbe în devisa „Cine mă iubeste mă urmează”. Iluzie care ne face prea adesea să uităm că, în afara miturilor fundamentale, toate celelalte, create și devorate de o societate grăbită și indiferentă, sunt efemere. Cu diferite rate de uzură și dispariție, dar efemere.

De aici am putea extrage concluzia confortabilă și relativ concretă că o expoziție reprezintă rezultatul unui comportament socio-cultural normal și necesar. Firește, dacă artistul nu suferă de complexul confruntării, de agorafobie sau, de ce nu, dacă are conștiința lipsei de valoare a demersului său. Ipoteză absolut fantezistică, aparținându-mi în exclusivitate ca o construcție naivă, infirmată de inavia veleităților și a kitsch-ului. Oricum, reluând termenii disputei potrivit căreia existența fizică a opere de artă se transformă în existență estetică doar în contact cu subiectul uman receptor, expoziția înseamnă o confirmare și o implantare în circuitul normal al structurilor culturale. Prin intermediul ei societatea ia cunoștință de evoluțiile, stagnările sau involuțiile propriilor mentalități, structuri culturale și șanse spirituale, prin însumarea unor eșantioane diverse și simptomatice. Firește, există și accidente sau manifestări deliberat provocate ca false criterii, care nu reflectă corect și nici

semnificativ orizontul posibilităților și nici pe cel al așteptărilor. Mai trebuie luat în calcul și coeficientul de histronism ce zace în fiecare om, în artiști evident exagerat, nevoia de a exhiba (de aceea, etimologic vorbind, termenul englezesc „exhibition” este mai aproape de realitatea noțională) defălându-se profitabil prin intermediul expoziției. Dar, una peste alta, în absența acestor manifestări publice nu-ar fi suficientă doar realitatea atelierelor pentru a contura imaginea corectă, completă și relevantă a unui anumit moment. Mai ales că, nici atelierul și nici seratul nu s-au dovedit a fi locul privilegiat al revelațiilor absolute, divergente în raport cu opera oficială consumului public. Cel puțin la noi și până acum.

Ne conving de toate acestea prezențele simultane ale unor artiști, în majoritatea lor tineri, în trei expoziții ale căror implicații depășesc rutina criticii curente, angajând substanța fenomenului plastic actual. Traseul trece prin galeria SIMEZA unde, într-o sugestivă soluție compozită, expun: *Cristian Bădescu*, *Cassia Csehi*, *Dana Guluță*, *Rareș Pantea*, *Emilia Kiss* – grafică –, *Ion Darida* – pictură –, *Simona Tănăsescu* – ceramică –, și *Vlad Cioroiu* – sticlă, apoi pe la Orizont unde, în recuperata sală „Atelier 35”, ne reîntălmim cu sculptura lui Laurențiu Mogoșanu, pentru a încheia cu etajul galeriei CĂMINUL ARTEI, spațiul confruntării a patru personalități distincte: *Ion Achiljenie*, *Ion Darida*, *Mircea V. Mureșean* și *Nicolae Stoian*.

Senzația că te afli în fața unui segment al preocupărilor actuale pentru o nouă abordare conceptuală, formativă, dar și socio-culturală se datorează certitudinii că artiștii nu s-au grupat în jurul unui program preexistent și monocord. Întâlnirea

lor este justificată/reclamată de iminența schimbării de atitudine în raport cu substanța și finalitatea demersului artistic. Nu fronda, nici iconoclastie sau insurgență juvenilă, ci o foarte acută și creatoare conștiință prospectivă. Desigur, există și acel inevitabil coeficient de spirit polemic. Dar el funcționează în sensul utilizării câmpului de recul al precedentelor stratificate, pentru a căuta o nouă situație a imaginii/configurației, relevantă și aptă de mesaj. Expozanții nu negă, nu condamnă și nu absolutizează atitudini sau personalități. Pur și simplu se caută doar pe ei înșiși, așa cum se reflectă în ecranul caleidoscopic al actualității. Conștiința de ceea ce datorează tradiției, provoacă de infinitele deschideri și de obiectiva evoluție a tensiunilor recurente, ei se plasează la interfeșta ofertelor fertile. Fără prejudecăți, fără a comenta sau contesta clivajul realității culturale paralele, ei aspiră să construiască. De aici, la un prim contact individual și apoi global, se desprinde sentimentul întâlnirii sub arcul spiritului euristici.

Se mai degajă apoi certitudinea convergenței de atitudine, în sensul propensiunii către urgenta redescoperire și reabilitare a onticului, dintr-o perspectivă absolută, liberă de restricții ideatice sau de limbaj. Este și acesta un posibil factor unificator al demersurilor, un punct de sprijin capabil să susțină orice formulă expresivă, fără a-i influența destulul sau identitatea. Căci, puse în paralel, lucrările celor 12 artiști nu pot constitui nici măcar perechi stilistice, cu atât mai puțin o formație omogenă. Dacă acceptăm că expresionismul înseamnă o formă de implicare totală și activă în dramele existențiale ale individului și ale societății, indiferent de coduri și morfologii, atunci artiștii expozați sunt expresioniști. În grade și specii diferite, cu nuanțări, contaminări și sinteze subiective, cu frecvente disimulări în zona ficțiunii, a parabolii și a fantasticului, prin utilizarea unui figurativ transgresat, a configurativului și – chiar a informalului gestual. Semnificativ ni se pare climatul cromatic, evident descins din reputația colorismului românesc, chiar și în formele degizate persuasiv. În contrapunct,

s-ar putea repropoza întregului segment în discuție o anumită tentație a dramatizării excesive. Este, într-o oarecare măsură, o caracteristică proprie artistului român contemporan și ea contrariază pe cei obișnuiți cu beatitudinea bucolică, la un moment dat practică în exces. Dar, pe lângă sensul de replică, ea trebuie înțeleasă și ca un efect obiectiv al neliniștilor omenirii, extinse până și confortabilul fotoliu al picturii de lux, calm și voluptate. Nu este vorba despre un satanism ce s-ar opune manicheist blândelor noastre efuziuni apollinice, vându-le, ci doar despre conștiința faptului că rutina perceptivă și mentală poate fi dinamită doar printr-o intervenție în forță. Faptul se cere interpretat ca o lucidă acțiune de punere în sincron cu nivelul cel mai semnificativ al actualității artistice globale, fără a renege sau minimaliza valoarea tradiției recitate.

Ar fi greu de acreditat o astfel de intenție subversivă în prezența lucrărilor etalate, oricât am fi de surprinși sau contrariați de evoluția limbajelor și a semnelor. Descoperim chiar, la o atentă analiză a contextului, o voluptate a lucrului cu materia și a tacticității, un cult al lucrului bine făcut și o foarte exactă intuiție a finalității artistice. Granitul, pentru a utiliza un termen frivol dar ambiguu, se convertește în ludus, jocul în sine făcând parte din strategia construcției de ansamblu. Mai curând simt tentația de a delimita și releva o gravitate responsabilă a gestului creator, proprie pariului ce însoțește orice demers cu miză totală. „Bătrânii” acestor formațiuni abia depășesc 40 de ani, cei mai tineri oscilează în jurul vârstei de 30 de ani. Și acest detaliu, de natură exterioră, funcționează ca un posibil argument, mai ales în disputa declanșată în jurul falselor inflamări ale „conflictului dintre generații”, alimentat și speculat copios. În acest moment confuz și controversat, bănuț de lamentări, jeremiade, apostrofări și prevestiri casandrice, toate pendulând între amintirile deșertului cultural și premoniția unei glaciațiuni iminente, creatorii autentici, indiferent de vârstă, își continuă destinaul asumat, proiectând utopia valorilor viitoare. Este cazul celor 12, exemplari sub acest raport, alături de alți creatori contemporani

cu timpul nostru.

Redescoperim cu plăcere exercițiile grafice somptuoase, oficiale în jurul unei abstracții materializate de *Cassia Csehi*, dar și sofisticata complicitate desen-relief din mitografiile recuperate de *Nicolae Stoian*, virtuoz desenator. Pătrundem în lumea semnelor pe care *Laurențiu Mogoșanu* le înalță din umil și tandrul material care este lemnul, într-un joc inteligent al deșeurilor provocate și înobilate pentru a deveni embleme, dar descoperim și ineditul formelor ceramice, incitante prin semnificațiile simbolice, semnate de *Simona Tănăsescu*, sau pe cele prețios-antichizante ale sticlei pasional șlefuite de *Vlad Cioroiu*. Medităm cu folos în fața PĂCATELOR pe care *Dana Guluță* le disociază metaforic într-un limbaj plin de conotații subtile, sau admirăm solemnitatea neliniștitoare a graficii-obiect pe care *Cristian Bădescu* o gândește ca pe un spectacol cu cifru în existența concretă. Redescoperim grafica de excepție a lui *Rareș Pantea*, în care derizoriul existenței banale este ridicat la rang ubuesc, ca și finețea suplă, încărcată de mesaje și semnale secundare, din desenele *Emiliei Kiss*. În *Ion Achiljenie* descoperim un serios, solid și surprinzător autor de iconografii fructificate, care construiește într-o cromatică gravă subtile replici în spirit bizantin, implicând sacralitatea misterului ortodox. Abstracția lui *Mircea V. Mureșean* trăiește prin culoare și energie spațială, oscilând în jurul unor module ce nu s-au depărtat de memoria unor precedente, dar nici nu i se subordonează umil. Și mă întreb – gest absolut retoric și gratuit – de ce *Ion Darida*, în care par să se fi întâlnit mai multe forțe în detență, de la cea psiho-cromatică, nu ar putea fi un cap de serie al timpului artistic și cultural care începe.

Este limpede că în acest moment, oricât am fi de fixați pe cele câteva certitudini omologate și demne de interes, fără îndoială, nu trebuie să evităm incomoda ascensiune în stratul mai complex al perspectivelor în devenire, evident obsedate de accesul la valoarea și identitatea proprie.

Virgil V. MOCANU

Dumitru MICU

Cenaclul - spațiu securizant

Judecând după majoritatea notațiilor din *Agende literare*, cenaclul „Sburătorul” a fost pentru amfitrion o calamitate. Înainte de orice, prin faptul că îi lua enorm de mult timp. Nu prin ședințele duminicale, dar prin vizitele cotidiene ale cenaclușilor. Și oricine putea deveni cenaclist. Era suficient să sune, după-amiaza, la domiciliul criticului, având asupra sa un petec de hârtie măzgălit, și Lovinescu primea iepochimenul, oricine ar fi fost, ca pe un virtual scriitor. Sub un regim atât de liberal, era fatal ca în republica lovinesciană a literelor să pătrundă, odată cu scriitorii autentici, și tot soiul de veleitari și impostori. Scriitorii înșiși erau, de altminteri, foarte inegal dotați și nu toți frecventau cenaclul doar din interes literar. Mulți îi solicitau celui doritor să se consacre exclusiv literaturii demersuri de natură tocmai a-l scoate din preocupările literare, a-l îndatora față de adepții ai subordonării estetice. În loc de a-i servi drept centură de protecție, în loc de a-l izola de lumea neliterară, cenaclul îi împingea pe Lovinescu, adeseori, tocmai spre sursele de agresivitate ale acelei lumi. De către mulți dintre componenții societății contemporane structural incompatibile cu orientarea spre valorile neutilitare, criticul era agresat c'iar în propria insulă.

Modalitatea de agresare cea mai frecventă era sustragerea de la munca profesională prin vizite. Câteva picături: „Stamatiade îmi distruge

după-amiaza de lucru”. „Tânărul Robeanu crede iarăși că poate veni la 3 - răpindu-mi două ore cu o conversație puerilă”. „Tânărul imbecil Bilciurescu crede că poate veni de la 3, ca să mă plictisească cu micile lui relații familiale”. „Hoțărât, Barbu e inocupat: mă ține două ceasuri jumătate”. „Un tânăr funcționar C.F.R., Nedelcu, cu poezii imbecile; după ce-i spun o vorbă de încurajare, el le declară proaste și că nu-i place poezia deloc. Prelungește șederea în chip imbecil”. Menționările de acest soi ar putea fi rezumate prin una conclusivă, formulată la 5 oct. 1923: „Enormă pierdere de vreme; și mai ales imbecilă”.

De multe ori, unii dintre cei ce mergeau la Lovinescu nu-l împiedicau să lucreze doar în durata orelor pe care i le smulgeau, ci îi stricau și programul zilelor următoare. Nu-l plictiseau doar prin fleacăreală, ci și prin diverse solicitări. Emil Dorian, de exemplu, îi cere o recomandare către Aristide Blank, pentru a-l angaja medic al casei. Studenți, Vladimir Streinu și Ilarie Voronca îl roagă să intervină pe lângă profesorii lor, ca să-i treacă la examene: „Vladimir Streinu, 5-6; îmi cere «cu insistență» să public o notă despre cartea lui Drouhet (... trece examenul cu Drouhet). Tânărul Voronca (...) îmi cere un bilet către M. Pașcanu, cu care dă un examen”, „Voronca vine plângând și-mi cere o intervenție telefonică față de

Pașcanu”. M. Iorgulescu vrea de la E. Lovinescu atât de multe încât apariția lui fără vreun interes precis e consemnată ca eveniment: „M. Iorgulescu (...) vine... fără să-mi ceară ceva”. „M. Iorgulescu a reapărut după cinci luni - și nu voia nimic!” Vrând-nevrând, Lovinescu devenea confidentul tuturor amărășilor. Const. Goran, „disperat”, „îl ține trei ceasuri cu descrierea mizeriilor”. Nu are slujbă și ar vrea să i-o găsească Lovinescu. Până la urmă, va fi angajat la ... poliție. Un avocat din Fălticeni vrea... „intervenție pentru Grecescu de la Conturii!” Față de asemenea pretenții, rugămintele lui G. Rotică de a fi recenzat și comentat par rezonabile („Rotică îmi aduce volumul și îmi cere... să scriu despre el! Bienul om!”). „Bietul G. Rotică venit indignat pe câteva rânduri ale lui Iorga /.../ mi-a propus să iau condeiul să-l răzbum. Nici mai mult nici mai puțin!”). Cu atât mai de înțeles apare solicitarea indirectă a lui F. Aderca de a fi ajutat să intre la *Adevărul*. Mai puțin adecvate rămân nădejzile în Lovinescu ale fostei și viitoarei sale soții. De câte ori e menționată, Sanda Movilă se vaită de (sau și de) greutatea materiale: „Sanda Movilă vorbește de leafă și slujbă”. „Cu Sanda Movilă nu se poate vorbi decât de leafă”. „Sanda Movilă îmi aduce volumul său *Crimii roșii* și eternele sale doleanțe materiale și, de data aceasta, și amoroase”. Rivala ei, cea pe care avea s-o înlocuiască în viața lui Aderca, încearcă să o înlăture cu sprijinul criticului (care, cu peste un deceniu înainte se implicase inoportun în conflictul conjugal dintre D. Anghel și Natalia Negru...): „Extraordinară intervenție a nevastei lui Aderca - pentru a interveni pe lângă Sanda Movilă”.

Nevoit să îndure asemenea plictiseli, poate că Lovinescu obținea satisfacții compensative în ședințele de cenaclu. Acestea nu prea rezultă însă din *Agende*. Rezultat mai degrabă contrariu. Rareori criticul se declară mulțumit de vreo ședință. Aprecierile lui cele mai frecvente sunt franc „negative”. „Ședință puțin interesantă”. „Ședință relativ mediocră”. „Ședință penibilă”. „Ședință plată de la început, *houleuse* și antipatică la urmă”. „Ședință mediocră și cu ceva constrângere”. Când nu e mărturisită explicit, nemulțumirea sa exprimă, totuși, suficient de limpede prin simpla expunere de nume și situații: „Zoe Verbeicanu termină piesa *Ocroitorii*: un fel de roman dialogat, antiteatral, dezlănat, plat și la urmă romanșos. Neatenție și mai ales aparture necuviințioase Cioculescu. Ca intermezzo, o poezie de Sanda Movilă și o biblică a lui Moscovici”. Dezamăgirea poate include sentimente de indignare: „Moșoiu citește un poem dramatic de o banalitate revoltătoare, în versuri eftimești - toți se extaziază”. Observațiile mele par deplasate (...) Hurmuz citește o năvălă destul de mediocră... Aderca o găsește admirabilă”. Critic în genere față de literatura citită în cenaclușii (în termeni tăioși, deosebiți de cei adoptați în operă), Lovinescu este, în și mai mare măsură, autocratic. El reproșează mai cu seamă faptul de a

nu fi de-ajuns de categoric în judecățile negative, de a menaja sensibilitățile autorilor, creându-și implicit complicații. Formulându-și obiecțiile cu delicatețe, acestea sunt luate de către adresași drept laude... „Lectura lui *Melintie*, comedie «socială» a maiorului Alivescu, a unui D. Sfetcu (...) Atmosferă de platitudine și de linguiserie în jurul meu (...) mi se așteaptă «cuvântul» ca un oracol! Toate observațiile mele voalate, inutile. Autorii au înțeles că piesa lor e bună! Ii vor da drumul folosindu-se, poate, de numele meu. Sunt indignat că n-am avut curajul unui cuvânt categoric - nesuscetibil de două interpretări. Ce lașitate!”

Singurul câștig obținut de Lovinescu prin găzduirea cenaclului „Sburătorul” pare a fi fost șansa de a-și exercita spiritul de observație, deașdând trăsături de caracter pentru portretele din *Memorii*. Viitorul memorialist caracterizează și califică, în *Agende*, lapidar, fără nici un menajament, indiferent dacă

cu aparențe ascetice sau numai vițioase, inteligent, mare admirator al dogmatismului lui Brunetiere, și totuși critic în stilul lui... Nicu Cocea... Va fi un publicist”. Un an mai târziu, Lovinescu apreciază critica tânărului emul drept „absolut impertinentă” și prezice că „omul acesta va răbate prin perseverență și împerturbabilitate”, întrucât „nici o ostilitate nu-l deranjează”. Observator, criticul este în *Agende* - cum s-a putut vedea - și judecător. Cele mai inclemente judecăți, el le formulează la adresa cameleonismului (identificat la însuși nepotul său, Anton Holban, care vorbește pe cineva de rău și de bine în aceeași zi), dar mai ales Ion Călugăru. Acesta „a declarat în *Săptămâna ilustrată* că F. Aderca e „o lichea pur și simplă” și, totuși, întâlnindu-l, „i-a dat mâna”. Criticul nu-i poate ierta o asemenea inconsecvență: „Ce slăbiciune de caracter - împinsă până la lașitate. Puah!”

BRÂNCUȘI, Muza adormită

ESCORIAL

Focar splendid de glorie: Escorial; aprinsă laudă pentru-un esențial tălmăci al lumii și-apoi, românească, solie destinată să-nfrățească

Pe Sábato cu lumea și pe noi cu pacea, cumînțenia, rodirea... Și îndrăznesc să chem înșăși iubirea căci fără ea suntem săraci și goi.

Năuntru mânăstirii umbra rece a lui Filip îmi pare că rostește: „Vezi cum puterea-ncrâncenată trece; e fum, iluzie, nălucă rea...”

Afară e un cer de peruzea și Spania împăcată înflăorește.

Paul Alexandru GEORGESCU

sunt în cauză nuliță literare sau talente de înțâia mărime. Oricine ar fi el, participantul la ședințe sau vizitatorul e fixat în insectarul notelor zilnice ca simplu om: cu dezavantajul evident pentru personalitățile superioare (Rebreanu, Camil Petrescu, Ion Barbu ș.a.) de a fi reduce la imperfecțiunile lor, de a fi portretizate prin absolutizarea unor trăsături sufletești periferice, prin manifestări incidentale. Ion Petrovici e redus la... „o suficiență cu adevărat insuportabilă”, la „egoismul feroce” care „i se vede din lipsa oricărei poliței; pentru nimic în lume n-ar oferi o țigară sau un chibrit nimănu”. Suficiența și egoismul l-ar defini caracterologic și pe Camil Petrescu: „Camil - odios prin egoism”. „M-am săturat (...) de incurabilă-i suficiență”. În reprezentarea criticului calitatea literară și cea morală a unui scriitor nu se găsesc în nici o relație. Indiferent de forța talentelor, scriitorii apar ca oameni cu care e preferabil să nu ai a face. Stamatiade e un „turbulent”, Voronca e „candid și pueril”; Camil Baltazar: cleptoman, „cu desăvârșire amoral” (dar „mare poet”!), „sinistru” (aceiași calificativ este aplicat și lui Gh. Tătărescu) și... „megafon”; Fundoianu: arogant; Ion Pillat: „penibil de fals”; Mihail Dragomirescu („Mihalache”) și... „imbecil”; I. Valerian: „prost” și „javră”; Vladimir Streinu: „veninos” („fierbe de un venin foarte personal”); Șerban Cioculescu: „inteligent” „sanieleictic” și... „fecioară perversă”; la prima apariție în cenaclu, Cioculescu îi apare amfitrionului ca „un tânăr interesant,

Alegându-se de pe urma cenaclului numai cu jigniri, cu enervări, cu ponoase, cu timp pierdut, ce îl determina pe Lovinescu să-l mențină, totuși? De ce, în loc de a se închide în casă, refuzând să mai deschidă cui va ușa, se arată întotdeauna bucuros de oaspeți și când are impresia că se produc „mari defecțiuni” e cuprins de neliniște, de teama „dizolvării”? Explicația nu poate fi decât spaima de singurătate. Stăpânit în permanență, cum o destăinuie în *Memorii* II, de „sentimental neantului universal”. Lovinescu și-a adormea prin muncă necurmată și prin sociabilitate. Nesuportând lumea largă, „zgomotul Cetății” și în același timp neavând puterea interioară de a se izola cu desăvârșire, el și-a improvizat o mică lume proprie: eteroclită, dar nu atât de străină spiritului său încât să-și devină insuportabilă. Și-a făcut din cenaclu o familie, asemenea unui Robinson care ar fi izbit pe un mică populație insulă cu exemplare „umane din neamul său”.

Document edificator privind viața literară din perioada interbelică (la fel de amorală și ternă, în ultimă analiză, precum cea de mai târziu), *Agende*-le lovinesciene sunt în același timp o oglindă a omenească celui mai omeneș din ființa autorului. Parcugându-le, realizăm intuitiv cum scrisul și studierea scrisului altora au devenit pentru E. Lovinescu tehnici ale salvării. Asemenea muncii de edificare a operii proprii, participarea la crearea literaturii române contemporane a constituit pentru critic un mod al accederii într-un „mântuit azur”. ■

Anca BALACI

Mitul „divinului Giulio“

În anul 62 în. de Chr., Roma (din nou Roma!) era teatrul unui scandalos episod monden, cu largi implicații în viața politică și socială a vremii.

Cu ocazia sărbătorilor închinată zeiței Bona, celebrate în anul acela în casa lui Iulius Cezar, ce îndeplinea funcția de pontifex maximus, - sărbători la care participau în exclusivitate femeile, prezența oricărui bărbat fiind considerată un grav sacrilegiu -, tânărul Publius Clodius, patrician notoriu pentru sursele sale nobile, dar și pentru aroganța și viața de scandal pe care o ducea, izbutește să pătrundă, travestit în harpistă, în apartamentele rezervate femeilor.

Nu era pentru nimeni un secret faptul că scopul stratagemii îl constituia o întâlnire amoroasă cu cea de a treia soție a lui Cezar, Pompea, de care Clodius era îndrăgostit.

Spre neșansa lui, tânărul este recunoscut de către una din slujnicele casei, care dă alarma.

Deruta e îngrozitoare, spaima imensă, actul - de o gravitate supremă (Clodius fiind pasibil de pedeapsa cu moartea) și scandalul devine inevitabil. El la proporții nebănuite, durează, agită luni de zile cronică romană, implică nenumărate personaje care compar înaintea judecării și se soldează cu... achitarea lui Clodius!!! (Între timp el se dovedise mai necesar în luptele politice de moment, care - atunci ca și acum - preyalau...)

În cursul dezbaterilor, Cezar face publică hotărârea lui de a-și repudia soția. În același timp însă, citat ca martor înaintea tribunalului, el declară că n-o consideră pe Pompea cătuși de puțin vinovată de adulter.

Declarația stărnește stupefarea magistratilor, care-l întreabă ce rost mai are atunci repudierea.

La care Cezar dă celebra replică, pe care istoricii ne-au transmis-o în felul următor: „Soția lui Cezar trebuie să fie în afara oricărei bănueli...”

Omul politic ținea așadar, mai presus de orice, la „pedestalul” pe care începuse să și-l înalțe, cu migală, cu tenacitate, cu neprecupețite sacrificii, dar și cu o intuiție genială, „statuia”: un pedestal care nu trebuie cătuși de puțin și cu nici un preț știrbit, pentru a nu afecta „mitul Cezar”...

„Andreotti e nevinovat și e nedemn ceea ce se întâmplă...” declară actualul Nunțiu Apostolic la Paris și i se alătură numeroși alți înalți prelați ai Bisericii române; iar nonagenarul Jean Guittou, unul din cei mai mari filosofi catolici în viață și una din vocile actuale cele mai autorizate, în firmă cu indignare acuzațiile ce i se aduc. „Falși puri sunt tocmai cei care-l condamnă”, ține el să sublinieze, exprimându-și cu fermitate admirația și înalta prețuire pe care le nutrește față de marele om de Stat.

„Cazul Andreotti continuă să ocupe însă mari spații în toate cotidienele de larg tiraj (Il Corriere, il Messaggero, la Repubblica, la Stampa, il Manifesto, l'Avvenire, l'Unità, la Nazione etc...), cu tot felul de ipoteze, presupuneri, afirmații pro și contra, deși, până la urmă, acuzațiile care i se aduc întâmpină un scepticism general. Pentru De Mita ele constituie „o absurditate”, pentru Forlani niște „mașinațiuni”, pentru Coco simple „calomnii”; pentru

Jervolino soluția cea mai înțeleaptă și justă este cea aleasă de Andreotti: aceea de a solicita „o imediată clarificare a lucrurilor”.

Până și Mario Segni, adversar înveterat al lui Andreotti, mărturisește: „Ca să fii sincer, nu cred așa ceva. Nu cred în asemenea acuzații. L-am combătut de multe ori pe Andreotti fiindcă nu eram de acord cu politica lui. Dar a fi adversar politic e cu totul altceva decât a acorda credit unor acuzații atât de infamante”.

Iar președintele tribunalului are, chiar și el, aerul să se dezvinovățească, declarând că, deși mai existau persoane care ar fi putut fi vizate, „a trebuit” (???) să deschidă anchetă împotriva senatorului.

S-ar putea ca Andreotti, omul, să fie absolutiv de orice învinuire: în afara dezastrului psihic și moral a cărui victimă a fost, în alăra stress-ului cu totul inuman (are peste 70 de ani...) la care a fost supus.

Dar mitul? Mitul Andreotti? Mitul „divinului Giulio” cum era, până nu de mult, supranumit? Mitul omului cheie al politicii italiene, care prin însăși prezența sa a conferit siguranță unui aparat politic care numai prin stabilitate n-a excelat?! Mitul politicianului de înaltă ținută care a condus timp de aproape o jumătate de secol destinele Italiei (și nu s-ar spune că a făcut-o deloc rău!), intervenind energic toate momentele cruciale ale vieții internaționale?! Mitul mesagerului neobosit care, credincios idealurilor de pace, de democrație și de umanitate, a purtat în nenumărate rânduri tratative cu țările Orientului Apropiat și Mijlociu, sau cu Statele foste Sovietice, făcându-și auzit glasul, cu hotărâre, în domeniul dezarmării, al combaterii terorismului, al drepturilor omului, al respectării legalității și-n atâtea alte zone maligne ale vieții actuale?!

Cum se va mai reface - eventual - „pedestalul” mitului Andreotti, grav și nedrept avariat? Va da oare Andreotti în judecată, la răndu-i, Justiția italiană? Și va fi de ajuns?...

Cine va mai răspunde pentru niște acuzații nefondate, răuvoitoare și neconcluzive, alimentate cu frenezie de o nesățioasă și incredibilă campanie de calomnii?!

Cât de departe (sau cât de aproape!) suntem de secolul întâi - umbrat de figura temutului Seianus -, când la Roma (iarăși la Roma!) delatorii (alias „i pentiti”?) puteau chema, fără dovezi, ci doar cu acuzații, pe oricine în fața unui tribunal pe cât de obedient pe atât de neiertător?! Și când setea de căștig prevalea sfidător asupra conștiinței, făcând ca averile celor condamnați - la moarte sau la exil - să fie întodeauna și imediat confiscate, revenind în mare parte (și nu întâmplător!) tocmai sus-numiților delatori?!

Să fie oare „i pentiti”, așa cum se insinuează, plătiți și ei, substanțial și în avans?! De către cine? Și în ce scop?...

Căci, e știut, nu există om care să nu poată fi învinuit de ceva, mai ales atunci când cărmuiește destinele unui popor. Iar politica nu este nici ea, cătuși de puțin, un domeniu al rectitudinii, ci unul al meandrelor profitabile... Profitabile pentru țara pe care o slujești.

Orice ministru este - și etimologic și

virtual - un „slujitor”. Un slujitor al țării sale și al intereselor acesteia. Iar meritele și eficiența îi sunt apreciate după felul cum se achită de îndatoririle pe care le are față de țara sa; și asta nu numai de la Machiavelli încocoace, ci cu mult înaintea lui: de când lumea...

Ca ministru - care a fost nu ca Giulio Andreotti în nenumărate rânduri președinte de Consiliu, sau, timp de aproape zece ani ministru al Apărării, apoi îndelungă vreme ministru de Externe - ce ministru care a ocupat, fie chiar și pentru un an sau doi un portofoliu, la Apărare de pildă, n-a avut de a face cu serviciile secrete ale altor țări, cu CIA și KGB-ul sau cu Mossad-ul?!

Ce ministru de Externe n-a dus tratative, când situația a cerut-o, cu Mafia sau cu terorismul? Cu israelienii și cu palestinienii? Cu americanii și cu sovieticii?!

Tratativele, în relațiile dintre state, au constituit dintodeauna și constituie, mai ales în zilele noastre, soluția optimă. Când sunt necesare, trebuiesc duse cu orice.

Andreotti a fost mereu și declarat partizan al rezolvării oricărui conflict pe calea tratativelor. Și s-a apelat la serviciile lui profitabil, în nenumărate rânduri și-n cazuri extreme: mai ales de către americani...

Este posibil să fie dați uitării ani întregi de strădăni, de realizări și de succese?!

Se pare că a fost și va fi întodeauna așa: Istoria, în posteritate este cea care restabilește adevărul și restituie lumii marile ei valori. Dar nu e oare trist ca judecata Istoriei să fie mereu într-o flagrantă discordanță cu judecata societății contemporane?!

Beregovoy s-a sinucis..., s-a sinucis și unul din consilierii lui Bill Clinton; s-a sinucis și un important industriaș italian; s-a mai sinucis și un mare boss de la Palermo; și asta în decurs de câteva săptămâni doar.

În timpul împăratului Tiberiu, la Roma (mereu la Roma!), „ziarele” vremii erau pline de asemenea anunțuri cutremurătoare.

Tedium vitae... A fost un flagel la un moment dat dezgustul acela de o viață trăită în mijlocul prea multor abuzuri și a compromisurilor de orice fel. Dezgustul de a aparține unei societăți corupte, depravate, abjecte, fără nici o credință, fără nici o morală și fără nici un ideal. O societate în stare să calce-n picioare orice și pe oricine, de dragul înăvuirii... sau de dragul parvenirii... sau, pur și simplu, de dragul de-a nu mai respecta nimic, de-a nu mai iubi nimic, sau de-a nu mai crede în nimic..., în afară de monstruoasă și rapacea ei capacitate distructivă, dezvănuță...

„A vorbit ultimul dintre romani...!” a exclamat - așa cum nu se aștepta nimeni și așa cum el însuși n-a avut cu siguranță intenția să o facă - speakerul de la Radioteleviziunea italiană, deosebit de impresionat, la încheierea discursului rostit, cu o extraordinară elevație și demnitate, de către Giulio Andreotti, în fața milioanele de telespectatori.

Parafrazarea, se știe, se referă la exclamația lui Brutus în fața trupului neînsuflețit al lui Cezar: „A murit ultimul dintre romani...!”

Cassius, văzând zădărnice, în ciuda asasinării lui Cezar, idealurile republicane, se sinucisese. Peste puțin, Brutus avea să se sinucidă și el.

Oricât de grave ar fi consecințele în viitor, Giulio Andreotti nu se va sinucide. Un înalt simț moral, o atitudine exemplar responsabilă și-un spirit profund religios îl determină să respingă cu fermitate soluția oricărei dezertări.

„Nu mi-am trădat niciodată principiile - mărturisește el. Și pot spune - având deplină încredere și-n dreptatea terestră -, că liniștea conștiinței mele se bazează pe certitudinea că există undeva un tribunal, deasupra oricărei contingențe și-a oricărei meschinării. E tribunalul lui Dumnezeu”.

Și cel al Istoriei, s-ar putea adăuga...

Căci câte surprize n-am avea cu siguranță astăzi dacă i-am cunoaște sentințele și adevăratele scoase la iveală în viitor?! Dar pentru asta ar fi nevoie poate de cea seducătoare și atât de logică și de utopică în același timp speculație a lui Giovanni Papini, anume

Nu era vorba numai de cei constrânși, în vreun fel, să o facă; se sinucideau și oameni care, aparent, nu aveau nici un motiv: juriști cu renume, mari demnitari de Stat, bancheri, filosofi, oameni de seamă...

Ce-i determina s-o facă? *Tedium vitae*... Dădea un ultim banchet e, fastuos, la care-i chemau rudele, prietenii și oamenii apropiați; discutau artă, filosofie, ascultau muzică, închinau cupe cu vin; își lua rămas bun de la toți și sorbeau otrava; sau își deschideau venele în aburii băilor fierbinți; alții se lăsau, zile în șir, să moară, încet, de foame...

ca Istoria să se scrie de la sfârșit către-nceputurile ei, corectând prin clarviziunea Posterității îngustimea de spirit dovedită de contemporani. Numai că Istoria se desășfoară, implacabil, așa cum s-a desfășurat mereu, din cele mai vechi timpuri, și tot contemporanii vor fi și de acum înainte aceia care-i vor determina evoluția, prezidând desfășurarea evenimentelor ei.

Așa cum au prezidat cândva, la începuturi, și Era în care trăim noi, cei de astăzi, pecetluind drumul omenirii, timp de aproape două milenii, prin osândă, sălbatică și oarbă, a unei infamante și ireparabile răstăgiri. ■

Nouă poeti italieni

Giuseppe CASSINELLI

Ca verzi șopârle

Ca verzi șopârle
sub soarele de iunie dorm lădăle,
cu țipete joase lastanii stâșje aerul.
Eu, ca un animal
întins peste frunze
să distrez adunând
peisajul acesta-ntr-un pumn.

Alessandra Capocaccia QUADRI

Semne

La fel cu-a noastră, mâna ta.
În miniatură; încă mai trebuie să crească.
Apucă, întinde, mă mângâie-ntr-un timp
ca un limbaj crescut din gând.

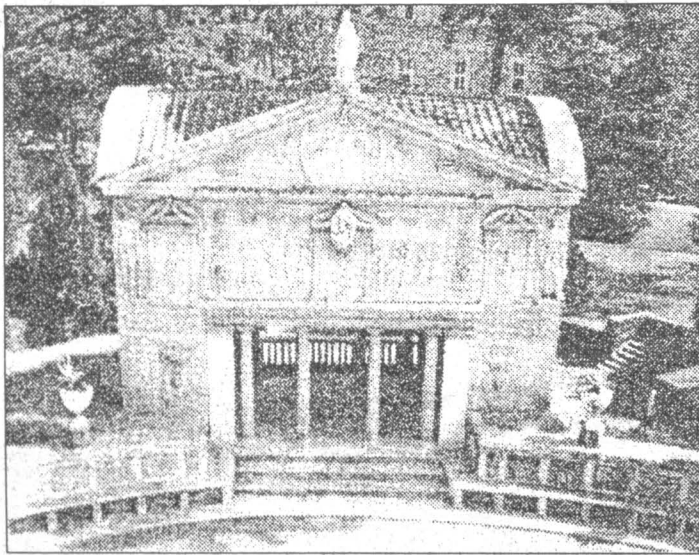
glasuri nu sint, acum pădurea-i goală...
Zărești lucirea apei, chiar dacă stelele-s acoperite.

Giuseppe CONTE

* * *

Gândește-te, nu au sădit nicicând vreun copac,
nu sa avut un copil niciodată.
Seamăn într-atâta cu marea
însingurată, sterilă.
Nici un cireș valurit, nici o salcie
umedăși calmă, nici
vreo euforie
rasfirată în formă de dehă, nici
vreun piersic, prun ori măr
nu am făcu- să crească, nici un ram
roz ori strălucitor în martie, nici
un pui de om.

Așa cum valul lovește în mal
fără a-l fecunda, fără să lase
altceva decât alge și rădăcini roase
tot astfel - n-o spui? - eu izbesc
viața.

Gândul tău e deja îndărătul franji
și înfloreste-n zămbet de pe-acum,
în sunetele prime, simple și ascunse
în semnele degterilor mici.

Semne pe care încă nu mi le traduci.

Și totuși am iubit
pământul, te-am iubit.

Luciano De CRESCENZO

* * *

O castană
închisă în coajă

e greu s-o culegi
te înțepi la degete

ce fragilă și tenace
e viața.

Roberto GIANNONI

Acolo sus

Ușor respiră vânturile, valurile încrețite tulbură mintea...
E de cenușă sau e blond
părul pe care-l ții
și-apoi îl lași să-ți scape?... De sunt plecate
apa-i ma verde și ma cenușie
decât privirea sa. Și între pini

Vico FAGGI

Când te odihnești, un înger

Dacă te odihnești un înger coboară
să-ți atingă pleoapele. Și te deșteptă,
atras rămăi, te gândești. Sufletul
se aprinde derințe cerești.

Iar când se odihnește un demon furiaș
se-ninde să-i mângâie sânul.
Răde prin somn frumoasa ce se dă
plăcerii trecătoare și ascunse.

Luigi FENGA

Glasul

În urma mea uitându-mă
cu milioane de ani înainte
printre curcubeie și bubuituri
mai înainte de primul tunet

în spatele meu, lanț
de energie, explozie
de elice vitale,
pământ, animal, război,

„mort, ești mort
în vreme ce te naști
de vei dura mai puțin
decât metalele tale, veriga,
nu te mai naște, star”.

Lucetta FRISA

* * *

Erai furie orbitoare,
sunet înțelept și gol
de ce ți-am cerut să te arzi
despărind lumina în reflexe?
S-a ivit ruptura de pepătruns
dintre mine și tine,
spaima glasului violat și gol -
înjosit în cuvinte,
a privirii fragile primejduite de imagini,
crezând că poate prinde secretul violent.
Acuma, unde ești?
Întrebarea mărește depărtarea.
Cuștile întinericului se nemărginesc.
Umbră se adaugă la umbră.

Giorgio GAZZOLO

* * *

... corabia mea - înțelege-
furtună unanimă, grea,
cea pe care o port înăuntrul
fără să știu:
ea însăși în mine, eu în ea,
acuma că vrerea nebună
de-a o vedea făcută
să-mi fie de folos - s-a împlinit obligatoriu.
Corabia mea,
pentru tine, pentru tot, spre tot.
Mereu căutând
întâlnirea vânturilor,
luminilor, mărilor,
în stare să alcătuiască locul unde
oricare lucru
se va împenzi.

În românește de
Stefan DAMIAN

SPORT

Performanțe stupefiante

În fuga anului strecurat pe lângă noi ca o cocotă jigărită, la vremea bilanșurilor de mătrăgună și pelin, m-am gândit ca rumânilor optimist la câteva din „performanțele” trecute și prezente.

Într-o destrăbălare comică și de-un prost gust desăvârșit, „sponsori” de toate culorile au început să îndese lei și dolari în buzunarele sparte ale fotbalistilor, boxerilor și altor sportivi, altfel stimabili. N-am auzit să fi fost premiat vreun scitor cu ceva „mercedesuri” sau „dolari”.

O cunoscută gimnastă calcula plictisită cum ar fi fost cadorisită cu al douăzeci și șaselea televizor (ultimul tip)!

Eu aștept de un an și jumătate promisiunea finului Cărciog (bancherul Cristoiului) care-a promis să mă sponsorizeze cu un Samsung color. Analistul Cristoiu, plictisit de considerații politice, s-a apucat să scrie „analize” sportive. Dribleurul Ilie Dumitrescu (alintat Scripcarul) face „polemică” scrisă cu un ziarist profesionist risipind cuvintele ca iezii... biluțele. Crin Halaicu a jînut morțiș să facă „cetățean de onoare” echipa națională cu maseori cu tot. Cornel Dinu a mărturisit că nu-l mai interesează fotbalul și că se va dedica spectacolelor de circ. Un rus zăltat, mereu cu voica-n nas și îndopat de nemți cu mărci veritabile, ne face... urmași ai țiganilor romani! Maradona jură pe ultimul său copil din flori că tragerile la sorți pentru mondiale au fost... truate. Megastarului fără sex, cei de la gazeta lui Băcanu îi scornesc un „partener” de origine română recrutat din rândul „aurolacilor”.

Domnul Dinu Patriciu e în culmea „bolboroselii” parlamentare secundat de „rectorul” Emil Mircea Dinescu recunoaște (în sfârșit) în Cațavencu că e „țigan” sadea și semnează ca atare blestemându-l pe Mareșalul Antonescu. Postul autofinanțat Soti ne-a prezentat o casetă în care un grup de huligani sau descreerați sună în crucea nopții la ușa domnului Everac și-l molestează fiindcă... „le-a stricat” revelionul. Scena mi-a amintit cu groază de una similară petrecută mai demult în vila profesorului Iorga, la Sinaia. Democrația bolborescete și dă pe dinafară și poți muri cu legea în mână dacă nu ai martori că ești nevinovat. În vremea performanțelor absurde, să nu ne mirăm dacă o cosmeticiană cu „y” în coadă va convinge pe protectorul debutantelor L. Ulici să transforme Casa scriitorilor într-un salon de înfrumusețare, dans și... bune maniere. În rest, totuși lumea fericită și cu lacrimi pe obraz.

Mircea MICU